

11-54

**ZİHİNSEL ENGELLİ ÇOCUKLARIN EL BECERİLERİNİN
GELİŞMESİNE RESİM-İŞ DERSİNİN KATKISI İLE
İLGİLİ ÖZEL EĞİTİM ÖĞRETMENLERİNİN GÖRÜŞLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HÜLYA IŞIK

Eskişehir - 2003

**ZİHİNSEL ENGELLİ ÇOCUKLARIN EL BECERİLERİNİN
GELİŞMESİNE RESİM-İŞ DERSİNİN KATKISI İLE İLGİLİ
ÖZEL EĞİTİM ÖĞRETMENLERİNİN GÖRÜŞLERİ**

Hülya IŞIK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Faruk UĞURLU

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Eylül, 2003

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Hülya IŞIK'ın, "Zihinsel Engelli Çocukların El Becerilerinin Gelişmesine Resim-İş Dersinin Katkısı ile İlgili Özel Eğitim Öğretmenlerinin Görüşleri" başlıklı tezi 05/09/2003 tarihinde, aşağıda belirtilen jüri üyeleri tarafından Anadolu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim-İş Öğretmenliği yüksek lisans tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

	Adı-Soyadı	İmza
Üye (Tez Danışmanı)	: Yrd.Doç.Dr Faruk UĞURLU.	
Üye	: Prof.Dr. Ahmet KONROT	
Üye	: Yrd.Doç. Mustafa TOPRAK	

Prof.Dr. İlknur KEÇİK
Anadolu Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZÜ**ZİHİNSEL ENGELLİ ÇOCUKLARIN EL BECERİLERİNİN
GELİŞMESİNE RESİM-İŞ DERSİNİN KATKISI İLE İLGİLİ
ÖZEL EĞİTİM ÖĞRETMENLERİNİN GÖRÜŞLERİ****Hülya IŞIK****Güzel Sanatlar Anabilim Dalı****Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eylül 2003****Danışman: Yrd. Doç. Dr. Faruk UĞURLU**

Bu araştırma, zihinsel engelli çocukların el becerilerinin gelişmesine, resim-iş dersinin katkısı ile ilgili özel eğitim öğretmenlerinin görüşlerinin belirlenmesi amacı ile gerçekleştirilmiştir. Bu doğrultuda belirlenen problemi irdeleyen altı alt amaç belirlenmiştir. Bunlar: Zihinsel engelli çocuklara eğitim veren özel eğitim öğretmenlerinin resim-iş dersi ile ilgili eğitim durumları, zihinsel engelli çocuklara verilen resim-iş eğitimindeki potansiyel gücün etkin bir şekilde kullanılması, çalışmaların sistemli ve çocuğun çok yönlü gelişmesine katkı sağlayacak şekilde uygulanması, çocuğun el becerisinin gelişiminde resim-iş dersi uygulaması, çalışmaların el becerisinin gelişmesine yönelik sistemli ve düzenli bir şekilde yapıldığı, malzemelerin kullanım ve niteliklerine göre ayrılabilmesi bir ortamın durumu, çocukların el becerisinin gelişiminde resim-iş dersi programı ile ilgili destekleyici nitelikteki uygulamaları kapsamaktadır.

Araştırma verilerinin elde edilmesinde, anket formu uygulanmıştır. Bu doğrultuda araştırmanın verilerinden elde edilen bulgular anket formu sorularından yola çıkarak araştırmanın alt amaçlarının içeriğine göre hazırlanmış iki ayrı tablo ile ifade edilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, zihinsel engelli çocukların el becerisinin gelişimine katkı sağlamak amacı ile resim-iş dersi programının bu alanda, eğitim almış öğretmenler tarafından, bölüm dersleri dışında resim-iş dersi uygulamasına yönelik eğitim almamış olmalarına rağmen yeterli düzeyde uygulandığı belirlenmiştir. Araştırmanın son kısmında, araştırmanın bulgularından elde edilen bilgilere göre uygulama yönelik ve ileri araştırmalara yönelik bir takım önerilerde bulunulmuştur.

ABSTRACT

This research was designed to determine the contribution of art education in developing hand skills of mentally handicapped children. In order to achieve this task, six further questions were asked. These include the educational background of special education teachers who are working with mentally handicapped children in art education; teachers' views on art education given to these children; how they apply art education techniques systematically. Besides the main aim of the study, it was also hoped to reveal problematic areas in applying the curriculum on arts and crafts in classrooms designed for the children with severe learning problems.

Data were gathered through a questionnaire designed for the purpose. Findings obtained from the research data are summarized in separate tables and discussed accordingly. It is possible to conclude that, most of the special education teachers working at schools do not have formal training in arts and crafts teaching. However, there is evidence that classroom teachers who follow the arts and crafts curriculum benefit from the suggested techniques in improving their pupils' manual abilities.

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Hülya Işık'ın Zihinsel Engelli Çocukların El Becerilerinin Gelişmesine Resim-iş Dersinin Katkısı İle İlgili Özel Eğitim Öğretmenlerinin Görüşleri başlıklı tezi/...../2003 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca, Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim dalında Yüksek Lisans tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Adı Soyadı**İmza**

Üye (Tez Danışmanı) : Yrd. Doç. Dr. Faruk UĞURLU

Üye : Prof. Dr. Ahmet KONROT

Üye : Yrd. Doç. Dr. Mustafa TOPRAK

Üye :

Üye :

Anadolu Üniversitesi

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Resim-iş dersi eğitiminin, zihinsel engelli çocukların el becerisinin gelişimine sağladığı katkı, Resim-iş dersi programında yer alan uygulamaların çağdaş özel eğitim anlayışı içindeki yeri ve önemi yadsınamaz. Ancak; Türkiye koşullarında Zihinsel Engelli Çocukların eğitiminde resim-iş dersi programı uygulanıyor olmasına rağmen, uygulama koşulları hakkında yeterli araştırmanın yapılmaması, zihinsel engelli çocukların el becerilerinin gelişmesine resim-iş dersinin katkısı ile ilgili özel eğitim öğretmenlerinin görüş ve önerilerinin alınması düşüncesini gündeme getirmiştir. Bu düşünceden hareketle, bu araştırmaya girişilmiştir.

Araştırmanın her aşamasında gereksinim duyduğum desteği ve güveni veren, bana her dönemde yol gösteren danışmanım Yrd. Doç. Dr. Faruk UĞURLU'ya resmen danışmanım olmasa da beni danışmanım gibi destekleyen ve yönlendiren Yrd. Doç. Dr. Oğuz GÜRSEL'e tezimin verimini hazırlayabilmem için özel eğitim öğretmenlerine ulaşabilmemde bana yardımcı olan Rehberlik ve Araştırma Merkezi görevlisi Selma MERT'e, Suzan BEYCAN, Cengiz KURNAZ'a teşekkürü bir borç bilirim.

Ayrıca; benden manevi desteğini hiçbir zaman esirgemeyen ailem'e gösterdikleri ilgi ve destekten dolayı teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ		1
1.1. Problem		2
1.2. Amaç		4
1.3. Önem		5
1.4. Varsayımlar		5
1.5. Sınırlılıklar		5
2. YÖNTEM		6
2.1. Araştırmanın Modeli		6
2.2. Anket Formunun Oluşturulması		6
2.3. Anket Formunun Uygulanması		7
2.3.1. Araştırmanın Yapıldığı Okullar		8
2.3.2. Araştırmaya Katılan Öğretmenler		8
2.4. Verilerin Toplanması		9
2.5. Verilerin Dökümü ve Analizi		10
3. KAYNAK TARAMA		11
3.1. Zihinsel Engelliliğin Özellikleri		11
3.1.1. Demografik Özellikler		11
3.1.2. Güdüsel ve Sosyal Davranışa Yönelik Özellikler....		12
3.1.3. Öğrenme Özellikleri		12
3.1.4. Konuşma ve Dil Özellikleri		13
3.1.5. Fiziksel Sağlık Özellikleri		13
3.2. Terim ve Tanımlar		14
3.2.1. Grossman'ın Amerikan Zihin Engelliler Derneği Tanımı		17
3.3. Eğitim Ortamlarının Düzenlenmesi		18
3.4. Aile Eğitimi.....		19
3.5. Orta Düzeyde Öğrenme Yetersizliği (Eğitilebilir) Olan Çocuklar İlköğretim Programı Haftalık Ders Çizelgesi.....		20

3.6. Sanat Eğitimi ve Tedavi	21
3.6.1. Çizim İle İlgili Çalışmalar	22
3.6.2. Resimleme Çalışmaları	23
3.6.3. Şekillendirme (Modelaj)	24
3.6.4. Baskı ve Şablon Yapımı	24
3.7. Zihin Engelli Bireyler İçin Plastik Sanatlar Eğitimi	25
3.7.1. Ele Yönelik Beceriler	26
3.8. İlköğretim Okulu Ortadüzeyde Öğrenme Yetersizliği (Eğitilebilir) Olan Zihinsel Engelli Çocukları İçin Hazırlanan Resim-İş Eğitimi Programı	26
3.8.1. Genel Amaçlar.....	27
3.8.2. Özel Amaçlar	28
4. BULGULAR VE YORUM	30
4.1. Bulgular	30
4.2. Yorum	47
5. ÖZET, YARGI VE ÖNERİLER	55
5.1. Özet	55
5.2. Yargı	56
5.3. Öneriler	58
EKLER	60
KAYNAKÇA	70

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1 : Okullarda zihinsel engelli çocuklara eğitim veren özel eğitim öğretmenlerinin resim-iş dersi eğitim durumları ile ilgili öğretmen görüşleri	30
Tablo 2 : Okullarda zihinsel engelli çocuklara verilen resim-iş eğitimindeki potansiyel gücün etken bir şekilde kullanılmasına ilişkin öğretmen görüşleri ile ilgili görüşleri	31
Tablo 3 : Okullardaki resim-iş dersi ile ilgili çalışmaların sistemli ve çocuğun çok yönlü gelişmesine katkı sağlayacak uygulamalar ile ilgili öğretmen görüşleri	32
Tablo 4 : Çocuğun el becerisinin gelişiminde resim-iş ders programının uygulanması ile ilgili öğretmen görüşleri.....	34
4-1 : “Yoğurma maddeleri”	34
4-2 : “Kağıt çalışmaları”	35
4-3 : “Çizgisel çalışmalar”	36
4-4 : “Renkli çalışmalar”.....	37-38
4-5 : “Baskı teknikleri”.....	39
4-6 : “Serbest çalışmalar”	40
4-7 : “İki boyutlu çalışmalar”	41
4-8 : “Vitray çalışmaları”.....	42
4-9 : “Artık malzemeler”	43
4-10: “Resim-iş ders programı uygulaması”.....	44
Tablo 5 : Okullarda çalışmaların el becerisinin gelişimine yönelik sistemli ve düzenli bir şekilde yapıldığı, malzemelerin kullanımı ve niteliklerine göre ayrılabilceği bir ortamın bulunması ile ilgili öğretmen görüşleri	45
Tablo 6 : Okullarda çocukların el becerisinin gelişiminde resim-iş dersi program konularının uygulanmasına ilişkin öğretmen görüşleri	46

EKLER LİSTESİ**EK**

A. Anket Formu Örneği	58
B. Araştırma Kapsamına Alınan Okulların Listesi.....	64
C. Anket Formu Klavuzu	65
D. T.C. Eskişehir Valiliğinin Anadolu Üniversitesi'ne Yazdığı Dilekçe Örneği	66
E. T.C. Eskişehir Valiliği Milli Eğitim Müdürlüğü Anket İzin Belgesi Örneği	67

1. GİRİŞ

Zihinsel engelli çocukların herkes tarafından ortak kabul edilen bir tanımı yoktur. Zihinsel engelli çocuklarda genellikle diğer çocuklardan ayrılan bir veya birden fazla nitelik göze çarpabilmektedir. Zihinsel engellilik, duygusal rahatsızlık, fiziki engeller, görme ve işitme engelleri, konuşma ve dil bozuklukları, özel yetenek ve becerilerde yetersizlikler gibi birtakım niteliklere sahip olabilmektedirler (Hallahan ve Kauffman, 1988).

Zihinsel engelli çocuklar geç ve güç öğrenirler. Dikkatleri dağınıktır. Kısa süreli belleklerinde problemleri vardır. Akademik başarıları normalden geridir. Kişilik ve sosyal özelliklerinde sıklıkla tipik bazı problemler gösterirler. Dil ve konuşma bozuklukları yaygındır. Beden ve hareket özellikleri normallere oldukça benzerlik göstermektedir. İş edinme ve edindikleri işleri sürdürmede problemleri vardır. Zihinsel engelli çocukların eğitimleri çoğunlukla özel sınıf ve korumalı işyerlerinde gerçekleştirilmektedir. Zihinsel engelli çocuklara buralarda genellikle uyan ve okulöncesi sınıfları ile ilk öğretim sınıfları düzeylerinde özel eğitim olanakları sağlanmaktadır. Ağır ve çok ağır derecede Zihinsel engelli çocuklar genellikle özel gündüzlü yada yatılı okullarda eğitilmektedir.

Zihinsel engelli çocukların normalden farklı bazı davranış ve psikolojik özellikler göstermeleri, eğitimlerinde bazı özel kural ve yöntemlerin uygulanmasını gerekli kılmaktadır. Eğitim bireyin algısal yapısına uygun olduğu takdirde öğretim gerçekleşebilir. Bununla birlikte zihinsel engelli çocukların eğitimi onların algısal yapılarına ve düzeylerine uygun olmalıdır. Zihinsel engelli çocukların eğitimi, eğitim alanında en sistematik ve amaca yönelik çalışma disipliniyle düzenlenmelidir. Oluşturulacak eğitim programları, eğitim verilecek çocuğu sıkmadan onun ilgisini ve beğenisini tatmin eder tarzda uygulanmalıdır.

Buna yönelik çalışmalardan biri de resim-iş eğitimi ders programıdır. Resim-iş dersi öğretim programı konuları sekiz yılda işlenecek şekilde düzenlenmiştir (Salderay, 2001).

Zihinsel engelli çocuklar için resim-iş çalışmaları duygusal açıdan rahatlatıcı, hoş vakit geçirmelerini sağlayan ve değişik el becerileri kazandıran uğraşlardır. Çocuklar duygu ve düşüncelerini, olaylara karşı, tepkilerini resimle ifade etmeyi, konuşarak ifade etmekten daha kolay gerçekleştirebilir. Aynı şekilde çocuklar yoğurma maddeleriyle artık malzemelerle çalışarak duygusal doyum sağlayabilir.

Resim-iş çalışmaları; el, bilek ve parmak kaslarının kuvvetlenmesine, daha koordineli hareket etmesine ve el göz koordinasyonunun geliştirilmesine yardımcı olmalıdır. Bu dersle ilgili etkinliklerde, kaba hareketler (kağıt koparma vb.) den daha ince hareketler (kağıdı çizgi-den kesme vb.)e doğru bir yol izlenmelidir (Bilir Ş., Güven N. 1981).

Resim-iş dersi ile birlikte sanat eğitiminin özel eğitim alanında kullanılmasını olağan ve gerekli hale dönüştürmüştür. El becerisinin gelişimine yönelik nitelikte birlikte akademik becerilerin öğretiminde resim-iş dersinin, dolayısıyla sanatın kullanılması giderek yaygınlaşmıştır. Özel eğitimde resim-iş dersi zihinsel engellilik şartlarına sahip bireylerin beceri ve bilgi edinmelerini kolaylaştırmaktadır. Resim-iş dersinin eğitimsel açıdan bu niteliklere sahip olması özel eğitim alanında kullanılmasını gerekli hale getirmektedir.

1.1. Problem

Zihinsel engelli çocuklar için oluşturulan eğitim programları, bireye neler öğretildiğinden çok bireyin neleri öğrendiğinde elde edeceği yararlarla ilintilendirilmiştir. Bununla birlikte bu bireylere verilen eğitim, doğru zaman ve doğru yaşta gerçekleştirilmelidir. Çünkü; bu bireylerin öğrenim düzey ve potansiyelleri belirli bir sınırlılığa sahiptir.

Onlara verilen eğitim alıcı yönlerini geliştirirken bilginin kalıcılığını da sağlamalıdır. Akademik bilgi ve becerilerin öğrenci tarafından algılanması ve kalıcı hale dönüşmesi birtakım etkinliklerin araya sokulmasıyla mümkün olmaktadır. Aynı şekilde küçük kas becerilerinin ve el-göz koordinasyonunun gelişmesi de bu etkinliklerle bağdaştırılabilir. Bu amaçsal yapılanma doğrultusunda bu tür potansiyele sahip bir alan olarak resim-iş dersinin özel eğitim alanıyla bağdaştırılması söz konusu olabilmektedir. Bunun sonucunda ise özel eğitim alanında resim-iş dersi amaç ve davranışları belirlenmektedir (Bilir Ş., Güven N. 1981).

Gelişmiş bir çok ülkede son yıllarda sanat eğitiminin özel eğitim alanında kullanımı giderek yaygınlaşmaktadır. Sanat eğitiminin bu denli önem kazanması, etkinliklerin çocukların gelişimi üzerindeki etkisini de açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Sanatsal etkinliklerin amaca ulaşmada aracı konumda olması onun diğer alanlardaki insancıl ve faal yönünü gözler önüne sermektedir (Salderay, 2001).

Bilginin varoluşunun bir düzen içerisinde olmadığı da gözlenebilmektedir, bu durum yapılan etkinliğin hangi amaca yönelik olduğunun bilinmesine neden olmaktadır. Bu konuda eğitim veren öğretmenler akademik bilgi ve becerinin öğretiminde, küçük kas becerilerinin ve büyük kas becerilerinin gelişmesinde ve el-göz koordinasyonunun sağlanmasında etkili olduğunu bilselerde tam olarak amaca yönelik aracı pozisyonda kullanılamamaktadır. Sanatın bu denli etken ve yararlı olduğu bir alanda, alana hizmet veren öğretmenlerin bu potansiyeli amaçsal yönde kullanamamalarından kaynaklanan sorunlar; eğitim alan bireyin gelişimini etkilemektedir. Türkiye koşullarında resim-iş dersi zihinsel engelli çocukların eğitiminde durumun koşullarına yönelik doğru ve sistemli bir şekilde kullanılamaması bir sorun olarak algılanmıştır. Bununla bağlantılı olarak zihinsel engelli çocuklara eğitim veren özel eğitim öğretmenlerinin içinde bulunduğu yapısal durumu

saptamak için resim-iş ders programı amaç ve davranışlarının incelenmesi uygulanabilirliği yeterli ve yetersiz yönlerinin belirlenmesi için “Zihinsel engelli çocukların el becerisinin gelişmesinde resim-iş dersinin katkısı nedir?” sorusu, problem sorusu olarak belirlenmiş ve sorun özel eğitim öğretmenlerinin görüşlerine başvurularak incelenmiştir.

1.2. Amaç

Bu araştırmanın genel amacı, zihinsel engelli çocukların resim-iş dersi öğretim programının özel ve genel amaçlarının, amaç ve davranışlarının çocukların el becerisinin gelişimine katkısının ne ölçüde olduğu ile ilgili özel eğitim öğretmen görüşlerinin belirlenmesidir. Bu amaçla şu sorulara yanıt aranmıştır.

1. Okullarda zihinsel engelli çocuklara eğitim veren özel eğitim öğretmenlerinin resim-iş dersi ile ilgili eğitim durumları nedir?
2. Okullarda zihinsel engelli çocuklara verilen resim-iş eğitimindeki potansiyel gücün etkin bir şekilde kullanılmasına ilişkin öğretmen görüşleri nedir?
3. Okullardaki resim-iş dersi ile ilgili çalışmaların sistemli ve çocuğun çok yönlü gelişmesine katkı sağlayacak uygulamalara ilişkin öğretmen görüşleri nedir?
4. Çocuğun el becerisinin gelişiminde resim-iş dersi programının uygulanmasına ilişkin öğretmen görüşleri nedir?
5. Okullarda çalışmaların el becerisinin gelişimine yönelik sistemli ve düzenli bir şekilde yapıldığı, malzemelerin kullanım ve niteliklerine göre ayrılabilceği bir ortamın bulunmasına ilişkin öğretmen görüşleri nedir?
6. Okullarda çocukların el becerisinin gelişiminde resim-iş dersi program konularının uygulanmasına ilişkin öğretmen görüşleri nedir?

1.3. Önem

Bu çalışma, “zihinsel engelli çocukların el becerisinin gelişmesinde resim-iş dersi programından ne derece faydalanılabilir? Ne derece etkili uygulanabilir?” sorularının cevaplarının belirlenmesi açısından önem taşımaktadır. Bu çalışmanın kaynak tarama kısmında verilen bilgiler zihinsel engelli çocukların özellikleri doğrultusunda farklı koşullara sahip çocuklara verilen resim-iş dersinin el becerilerinin gelişmesine katkısı ile ilgili özel eğitim öğretmenlerinin görüşlerinin belirlenmesi açısından önem taşımaktadır.

1.4. Varsayımlar

Belirlenen anket bölgesi (Eskişehir il sınırları) içerisindeki zihinsel engelli çocuklara eğitim veren özel eğitim öğretmenleri veya Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olarak özel eğitim ile ilgili bir hizmetiçi eğitim programına katılmış eğitimcilerin yöneltilen sorulara doğru yanıtlar verdikleri varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

Araştırmanın kapsamı Eskişehir ili dahilinde zihinsel engelli çocukların resim-iş dersi programının genel ve özel amaçlarının, amaç ve davranışlarının değerlendirilmesinde alanından mezun olmuş özel eğitim öğretmenleri ve Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı olarak özel eğitim ile ilgili bir hizmet içi eğitim programına katılmış eğitimciler olarak sınırlandırılmıştır. Bunun dışında kalan eğitimciler araştırmanın kapsamı dışında bırakılmıştır.

2. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, araştırmanın yapıldığı okullar, öğretmenlerin özellikleri, verilerin toplanması ve analizi yer almaktadır.

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, Zihinsel Engelli çocukların el becerilerinin gelişmesine resim-iş dersinin katkısı ile ilgili öğretmen görüşlerini belirlemeye ve durum saptamaya yönelik bir çalışmadır.

Belli bir konuda saptanmış hipotezlere ya da sorulara bağlı olarak, bir evren ya da örnekleme oluşturan kaynak kişilere sorular yöneltmek suretiyle, sistemli veri toplama tekniği olarak anketlerden yararlanabilmektedir (M.E.B., 2002:14). Bu çalışmada da veri toplama amacıyla anketten yararlanılmıştır.

2.2. Anket Formunun Oluşturulması

Araştırmaya başlanmadan önce Türkiye’de konu ile ilgili daha önce yapılmış araştırma ve tezler ile ilgili inceleme yapılmıştır. Gerçekleştirilen bu inceleme sonucu araştırılacak konu ile ilgili bir teze rastlanmamıştır. Bununla birlikte konuyla ilgili birkaç araştırmaya ulaşılmış; fakat konunun içeriği gözönünde tutulduğunda ulaşılan bu araştırmalar da yeterli görülmemiştir. Bu nedenden dolayı konuyla ilgisi olabilecek özel eğitim alanında (Yrd. Doç. Dr. Oğuz Gürsel; Ali Öztürk, Bünyamin Birkan) görüşmüş ve araştırılan konu ile ilgili bilgilere ulaşabileceği kaynakları belirlemiştir. Böylece özel eğitim alanı ile ilgili kişilerle gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda araştırmasının nasıl devam edeceği konusunda bir yol belirlenmiştir. Belirlenen bu yol doğrultusunda konuyla ilgili internet sayfaları, çeşitli

kütüphanelerdeki kaynaklar ve süreli yayınlar taranmış ve istenilen birtakım bilgilere ulaşılmıştır. Bu doğrultuda ulaşılan kaynaklardan edinilen bilgilere göre araştırılan konu ile ilgili bilgi şekillenmesi gerçekleştirilmiştir. Bununla birlikte ulaşılan bilgilerin Türkiye koşullarında ne orada uygulanabildiğinin belirlenmesi açısından bir anket formunun oluşturulmasına karar verilmiştir. Anket formunu geliştirmek amacıyla öncelikle sorular ana başlıklarıyla oluşturulmuş, daha sonra oluşturulan ana başlıkların alt başlıkları belirlenmiştir. Alt başlıklar belirlenirken, ana başlıkların detaylı incelenmesini oluşturacak sorular şeklinde olmasına dikkat edilmiştir. Oluşturulan sorular nitelik ve kalıpları yönünde eleştirilip düzeltilmeleri için Yrd. Doç. Dr. Oğuz Gürsel'e gösterilmiştir. Elde edilen bilgiler sonucunda yenilenen soru kalıpları ön bir çalışma oluşturmak için iki öğretmende uygulanmış ve tekrar düzenlenmiştir.

Araştırmada kullanılacak olan anket formunun içerik geçerliliğinin saptanması amacıyla iki özel eğitim öğretmeninden genel soru ve genel sorunun alt sorularını inceleyerek, bu soruların ele alınan konuyu kapsayıp kapsamadığını, soruların açık ve anlaşılır olup olmadığını ve gerekli olan bilgileri sağlama olasılığını gözönünde bulundurarak kontrol etmeleri istenmiştir. Bu çalışmalar sonucunda genel sorular ve genel soruları inceleyen alt soruların geçerliliği saptanmış ve hazırlanan sorular yeterli görülmüştür.

2.3. Anket Formunun Uygulanması

Anket formunun uygulanmasına başlamadan önce anket formunda hangi soruların yer aldığını belirten bir kılavuz hazırlanmıştır. Bu kılavuzda, araştırmacının kendini nasıl tanıttacağı anket sorularını cevaplayan kişiden beklentilerinin neler olduğu, kendi amacının ne olduğuna ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

Bu doğrultuda araştırmacının Eskişehir Halil Yasin İ.Ö.O.'da Resim-iş öğretmeni olarak çalıştığı açıklanmıştır. Ayrıca, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzeli Sanatlar Eğitimi Resim-iş Öğretmenliği Programında Yüksek Lisans öğrencisi olduğunu ve bu araştırmadan elde edilecek verilerin Yüksek Lisans tezinin verilerini oluşturacağı da belirtilmiştir.

Anket formunu cevapalayacak herbir öğretmene araştırmanın amacının, öğretmenlerin uyguladıkları resim-iş programının ve kapsamı doğrultusunda yer alan konuların zihinsel engelli çocukların el becerisinin gelişmesindeki katkısına yönelik görüşmelerini almak olduğunu ifade edilmiştir.

2.3.1. Araştırmanın Yapıldığı Okullar

Araştırma konusunun "zihinsel engelli çocukların el becerilerinin gelişmesine resim-iş dersinin katkısı ile ilgili öğretmen görüşlerini belirleme" olmasına karar verilmiştir. Bu nedenle Eskişehir il sınırları içerisinde yer alan ve zihinsel engelli çocuklara eğitim veren Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullar ile özel özel eğitim okullarının isimleri, İl Milli Eğitim Müdürlüğü ile Rehberlik ve Araştırma Merkezinden öğrenilmiştir.

Araştırma kapsamına alınan okullardaki öğretmenlerin belirlenen konuyla ilgili görüşlerinin alınması amacı ile Eskişehir Valiliği'nden araştırmanın gerçekleştirilebilmesi için gerekli izin belgesi alınmış, araştırma yönlendirilmiştir. (Ek E'de)

2.3.2. Araştırmaya Katılan Öğretmenler

Araştırma yapılacak okulların ve öğretmenlerin belirlenmesinden sonra, özel özel eğitim okullarına telefon edilerek okul müdürleri ile görüşülmüştür. Bu telefon görüşmelerinde araştırmacı tanıtıl-

mış, araştırma konusunun amacı açıklanmıştır. Görüşmeler sonucunda özel özel eğitim okullarında belirli, standart resim-iş eğitimi programı uygulanmadığı, uygulanan resim-iş dersi etkinliklerinin etüd programı içerisinde yer aldığı öğrenilmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı özel eğitim okullarında resim-iş programı uygulandığı için araştırma, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı özel eğitim okullarına yönlendirilmiştir.

Anket formunun uygulanması sırasında araştırmanın amacının zihinsel engelli çocukların el becerilerinin gelişmesine resim-iş dersinin katkısı ile ilgili özel eğitim öğretmenlerinin görüşlerini almak olduğu açıklanmıştır. Resim-iş ders programının özel eğitim'de zihinsel engelli çocukların el becerisine katkısı resim-iş programının uygulanması ile ilgili özel eğitim öğretmenlerinin görüşlerini almak olduğu da ayrıca belirtilmiştir.

Araştırmaya katılan 24 öğretmenin tamamı özel eğitim bölümü Zihinsel Engelliler Eğitimi öğretmenliğinden mezun olmuştur. Bu öğretmenlerin 14'ü erkek 10'u bayandır. Yine araştırmaya katılan öğretmenlerin tamamının 5 yılın üzerinde meslek deneyimine sahip olduğu görülmektedir.

2.4. Verilerin Toplanması

Araştırma verileri Nisan 2002 - Haziran 2002 tarihleri arasında toplanmıştır. Anket formları okul müdürleri ve Eskişehir Rehberlik ve Araştırma Merkezi yetkililerinden elde edilen bilgiler doğrultusunda öğretmenlere uygun yer ve zamanlarda uygulanmıştır; Eskişehir Rehberlik ve Araştırma Merkezi'nin Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı özel sınıflarda eğitim veren öğretmenleri görüşlerin gerçekleştirilmesi için bir araya getirilmesi sonucu anket formu uygulanmıştır.

2.5. Verilerin Dökümü ve Analizi

Araştırma verileri niceliksel olarak analiz edilmiştir. Hazırlanmış olan anket formunu herbir öğretmenle gerçekleştirdikten sonra; kayıtların dökümünün yapılmasına başlanmıştır.

Anket formunun birinci bölümünde öğretmenlerin kişisel bilgilerine yönelik sorular, ikinci bölümde resim-iş dersi uygulama ve resim-iş dersi eğitim ortamı ile ilgili öğretmen görüşlerini almaya yönelik yanıtları “evet” ve “hayır” şeklinde alınabilecek sorular, üçüncü bölümde ise; resim-iş dersi programının uygulanması ile ilgili öğretmen görüşlerini almaya yönelik yanıtları “çok”, “orta”, “az”, “hiç” şeklinde alınabilecek sorular oluşturulmasına özen gösterilmiştir.

Anket formunun değerlendirilmesine yönelik tablolar hazırlanmıştır. Hazırlanan bu tablolar verilen yanıtların oranını ve bu yanıtların yüzdelik hesaplamasını göstermektedir. Verilen yanıtların yüzdelik hesaplaması araştırmaya katılan öğretmen sayısının oranı doğrultusunda gerçekleştirilmiştir. Anket formunda yer alan soruların en son kısmında (66. soru) uygulamaya katılan öğretmenlerin resim-iş dersi programı uygulaması ile ilgili düşünce ve önerilerini almak üzere açık uçlu olarak hazırlanmıştır. Bu soruya verilen cevaplar doğrultusunda ayrı bir tablo hazırlanmıştır.

Anket formunda yer alan sorular içeriğine göre 6 ayrı tablo ile ifade edilmiştir.

3. KAYNAK TARAMA

3.1. Zihinsel Engelliliğin Özellikleri

Aşağıda Bierne Smith (1994)'in önermiş olduğu özelliklerin sınıflandırmaları verilmiştir: Demografik (nüfus sayımı ve toplumsal istatistik bilgisine yönelik), güdüsel ve sosyal davranışa yönelik, öğrenme, konuşma, dil ve fiziksel sağlık.

3.1.1. Demografik Özellikler

Erkekler kadınlara göre daha fazla zihin engelli olarak tanımlanmışlardır. Özellikle de zihinsel engelliliğin ağır olmayan seviyesinde bu tür farklılıklar kullanılarak başlatılmış olan çalışmaların uygulamaya sokulmasından bu yana birtakım bildirimler gerçekleşmiştir. Son zamanlarda yapılan birçok çalışma bunun doğruluğunu kanıtlamıştır (Wagner, Nevman ve Shaver 1989). Bu fark daha ağır seviyede olan zihinsel engelli bireylerde açık olan bir şey değildir.

Etnik azınlık ve beyaz olmayan bir kısım çocuklar en azından 1960'lerden beri zihinsel engelli olarak etiketlenmiştir.

Sosyo ekonomik bakımdan alt seviyede olan ailelerin çocukları arasında zihinsel engelliliğin hafif olan düzeyi yaygın olarak görülmektedir. Zihinsel engelliliğin sebeplerini tayin eden sınıflandırmalar, çevresel etkiler ve fiziksel dezavantajların dahil edilmesiyle daha sağlıklı sonuçlara varılabileceğini gösteren etken olarak AAMR (American Association on Mental Retardation) tarafından belirlenmiştir (Salde-ray, 2001).

3.1.2. Güdüsel ve Sosyal Davranışa Yönelik zellikler

Zihinsel engelli bireylerin yetersiz düzeyde harekete geçirilmiş olması genel nüfus içerisinde olanlardan daha olası bir olgudur. Böylelikle bireyin başarısız olacağı beklentisine gidilebilir. Aynı zamanda zihinsel engelli bireylerin problemlerinin giderilmesinde rehberlik etmesi için dış glere veya duruma yönelik nedenlere güvenmek, daha büyük olasılıkla gerçekleşmektedir. Bu zellikler zihinsel engelliliğin tüm seviyeleri için bazı alanlara yönelik uygulanmaktadır (Salderay, 2001).

Zihinsel engelliliği daha ağır seviyelerde olan yetişkinler, ergenlik döneminde olan bireyler ve çocuklar, zihinsel engelliliğin daha hafif seviyelerinde olanlara göre daha fazla davranış bozukluğu sergilemektedir.

3.1.3. ğrenme zellikleri

Zihinsel engelli bireyler engelli olmayan bireylere göre daha etkisiz ve yavaş bir şekilde öğrenebilmektedir. Bu farklılık öğrenmenin birçok türü için uygulanmaktadır. Ama özellikle; sık sık akademik öğrenmenin ne olarak adlandırıldığı ile ilgili olarak veya sembollerin uyumu doğrultusundaki öğrenme olarak tanınmıştır. Aşağıdaki ğrenme yöntemleri zihinsel engelli bireyler için daha çok bir problem olarak görülmektedir.

Hafıza özellikle kısa dönem hafızası, belirli bir zorluk alanı olabilmektedir (Bokowski Peck ve Damberg 1983, Ellis 1970). Uzun dönem hafızasına ise normal yaklaşılabilir.

Yeni durumları önceki öğrenmeye uygulamak ve yeteneği genelleştirmek, normal yaş düzeyindeki bireylere göre daha az olabilmektedir.

Yönetim kontrolü ve kavrama değişikliği (meta cognition: Bir problemin nasıl çözüleceğinin planı ve denetlik gelişmesi doğrultusunda bile bile düşünme yeteneği) kendiliğinden kullanılamaz (Salderay, 2001).

3.1.4. Konuşma ve Dil Özellikleri

Konuşma ve dil problemleri kavramaya ilişkin dil gelişimi arasında kabul edilen ilişkinin getirmiş olduğu tahmin edilebilen bir özelliktir (Bierne-Smith et al, 1994). Dil gelişimi seviyelerinin ortalamasının altında olması, çevreyle ilgili faktörlere uygunluğu dil gelişimi için fırsatın olmaması, işitme güçlükleri, öğrenme güçlükleri ve diğer birçok etkene bağlı olarak açıklanabilir. Fakat: Zihin engelli öğrenciler hemen hemen her zaman yaşitlarına göre dil yeteneği konusunda ortalamasının altında özellik gösterirler. Bu genellemenin var olan istisnaları, normal dil yeteneğine sahip, okula gidebilen, ağır seviyede olmayan zihin engelli öğrencilerdir. Genellikle, bu gibi durumlarda, dil yeteneği, belirli bir zaman döneminde normal olan gruplardaki düzeyden daha az gelişecektir.

3.1.5. Fiziksel Sağlık Özellikleri

Ağır olmayan zihin engelli bireylerin fiziksel sağlıkları nüfus genelinden farklı olmayacaktır. Bununla birlikte fiziksel sağlık problemleri, zihinsel engellilik durumu ağır düzeyde olan bireyler arasında var olma olasılığı daha yüksektir. Zihin engellilik durumunun daha çok organik nedenlere bağlı olarak meydana geldiği orta ve ağır derecede zihinsel engellilerde bedensel ve duygusal özörlere, buna bağlı olarak çeşitli devimsel problemlere sıklıkla rastlanmaktadır. Örneğin: Dawn sendromlu bireyler daha çok zihinsel engelliliğin kliniğe dayalı nedenleridir (Manfredini, 1988). Çoğunlukla bu bireylerin doğuştan gelen akciğer hastalığı veya kalp eksikliğine sahip oldukları görölmektedir.

Bu da işitme güçlüklerinin olmasına, şişmanlık, solunum ile ilgili enfeksiyonların var olmasında eğilim oluşturmaktadır. Zihinsel engelliğin diğer kliniksel çeşitleri aynı zamanda bahsedilmiş olan fiziksel hastalıkların oluşmasına neden olabilmektedir.

Daha ağır seviyede zihinsel engelli çocukların fiziksel görünümü nüfus genelinden oldukça farklı olabilmektedir. Yaygın olarak en fazla bilinen örnek: Dawn sendromudur. Bu sendroma sahip çocuklar; çoğunlukla kısa boylu, şişman, geniş yüzlü, yukarıya dönük, meyilli gözleri olan, dışarıya doğru çıkıntılı bir dile sahip fiziksel özellikler göstermektedir. Zihin engelli öğrencilerin durumu, diğer genetik hastalıklarla veya kromozomlarla ilgili sapmalarla bağdaştırılmaktadır (Salderay, 2001: 21).

3.2. Terim ve Tanımlar

Zihinsel engellilik anlamında pekçok terim kullanılmaktadır. Zihin geriliği, oligapreni, mental defektif, mental handikap, zeka bozukluğu, zihinsel özürlü, düşük zeka, ağır öğrenen gibi, Türkçe, İngilizce, Latince terimler ise daha çok tıp, psikoloji ve eğitim alanlarında kullanılmaktadır (Özsoy, Özyürek, Eripek, 1989: 176).

Günümüzde herkes tarafından kabul edilen zihinsel engelli çocuk tanımı yapılabilmiş değildir. Konuyla pekçok meslek grubunun ilgilenmesi, her meslek grubunun konuya kendi ilgi alanından bakması, bunun yanında zihinsel engelliliğin son derece karmaşık özelliklere sahip bir durum olması, ortak bir tanım yapılabilmesini güçleştirmektedir.

1940'larda Doll zihinsel engellilik durumunu altı ölçüt sıralayarak tanımlamıştır:

1. Zihinsel normal altı
2. Bunun nedeni olarak sosyal yetersizlik

3. Doğuştan yada çocukluktan zihinsel gerilik,
4. Olgunlaşmada gerilik,
5. Kalıtsal nedenlerin ya da hastalıkların bir sonucu olarak yapısal kaynaklı zihinsel gerilik,
6. Kalıcı ve iyileştirilmez bir durum

Doll'un oldukça karmaşık gözükken bu tanımı, daha sonraki yıllarda yapılan pek çok tanıma temel olmuştur.

Günümüzde yaygın olarak kullanılan zihinsel engelli çocuk tanımı 1961 yılında Heber tarafından yapılmıştır. Grossman tarafından yeniden gözden geçirilen bu tanım daha sonra zihinsel engelliler alanında oldukça önemli bir organizasyon olan AAMD'nin (American Association Mental Deficiency) 1973 ve 1977 yıllarındaki toplantılarında benimsenmiştir. Buna göre zihinsel engellilik "Gelişim süreci içinde genel zihinsel işlevlerde normallerden önemli derecede gerilik, bunun yanında uyumsal davranışlarda yetersizlik gösterme durumu" olarak tanımlanmıştır. Görüldüğü gibi tanım:

- a) Zihinsel işlevlerde gerilik,
- b) Uyumsal davranışlarda yetersizlik olmak üzere başlıca iki temel ölçütten oluşmaktadır.

Zihinsel işlevde gerilik: Tanımda genel zihinsel işlevlerde normalden önemli derecede gerilikten amaçlanan, ortalaması 100 zeka bölümü puanı, standart sapması 15 ya da 16 olan standart zeka testlerinde gösterilen başarının ortalamasının 2 standart sapma altına düşmesi durumudur. Buna göre Stanford-Binet ve Wisc-R gibi günümüzde sıklıkla kullanılan testlerde zeka bölümü 67 (Stanford-Binet'e göre) yada 69 (Wisc-R'a göre) puanın altına düşenler geri olarak tanımlanmaktadır. Ancak bu sınırlar kesin olmaktan çok yol göstericidir.

Uyumsal davranışlarda yetersizlik: Bireyin kendi yaşından olan kültür grubundan beklenen kişisel bağımsızlık ve sosyal sorumluluk görevlerini yerine getirmemesi durumu olarak ele alınmaktadır.

AAMD tarafından yapılan tanımın en önemli özelliği uyum davranışlarına verdiği önemdir. Buna göre zihinsel işlevlerde yetersizlik gösteren ancak uyum davranışları yeterli düzeyde olan çocuklar zihinsel engelli olarak tanımlanamazlar. Bu durumda olan çocuklar “altı saat geri” olarak adlandırılmaktadır. Burada altı saat, çocuğun bir gün içerisinde okulda akademik öğrenmelerde geçirdiği süredir. Çocuk yalnızca bu süre içerisinde akademik çalışmalarla ilgili uygun davranışlarda bulunamamaktadır. Bunun dışında yaşından ve kültür grubundan beklenen davranışları göstermektedir. Son yıllarda zihinsel engelli çocukların eğitimleri alanındaki gelişmelerin bir sonucu olarak, bu durumda olan çocukların sayısı artmıştır.

Geçmiş dönemler kıyaslandığında, özel gereksinimli bireylerin varolan problemlerin çözümlenme anlayışı, onların refahı ve gelişimleri için bilimsel katkılar çağımızda daha büyük ölçülerde ele alınmaktadır. Bugün koşullarında, onların potansiyel varlığı, gelişimi ve onlardan yararlanma yönündeki hizmetler onların hayatta kalma mücadelesine yönelik çalışmalardır.

Eğitim ve öğretim, Hard ve Seguin’in gösterdiği isteklilik ve iyimserliğin birazını, engelliler (özellikle zihinsel geriliği olanlar)’in işlevsel seviyelerinin gelişmesinde rol oynayabilen bölümlere ilişkin benimsenmiştir. İyimserliğin varolan seviyesi, saf ve iyi niyetli öğretim prosedürleri doğrultusunda zihinsel geriliği tedavi edilebilen bireyleri kapsamaktadır. Özel eğitim, gerek zeka geriliği gerekse engelliliği olan bütün çocuklarda farklılıklar oluşturabilir. Özel gereksinimli bütün çocuklar öğrenmeye her zaman hazırdır. Bu eğitimciler için ilk ve en önemli düşünce olarak benimsenmelidir (Özsoy, Özyürek, Eripek; 1989:176-178).

3.2.1. Grossman'ın Amerikan Zihin Engelliler Derneği Tanımı

Son zamanlarda, Amerikan Zihin Engelliler Derneği (American Association on Mental Retardation AAMR) tarafından kullanılan tanım şekli birçok yetkili tarafından kabul edilmektedir. Bu kurum, zihin engelliler alanında en önemli mesleki organizasyonlardan biridir.

“Zihin engellilik, gelişime dayalı dönemlerde ortaya çıkan ve uyum sağlama davranışlarındaki rahatsızlıklarla birleşen veya genel zeka düzeyinin ortalamasının altında olunmasıyla gerçekleşen bir oluşumdur.”

Amerikan Zihinsel engelliler Derneği'nin en önemli iki maddesi, şudur: Bireyin engelli olarak sınıflandırılması için hem ölçülmüş zekada hem de uyumsal davranışta ortamlara uyması gerekmektedir. Amerikan Zihin Engelliler Derneği'nin bildirisi tedavi edilmezlikten söz etmemektedir. Günümüzde zihin engellilik yaşamda bireyin zorunlu olarak yüklendiği bir koşul olarak görülmemektedir. Bunun yerine, son günlerdeki anlayışa göre her birey yaşamının bir döneminde engelli olabilmektedir. Fakat bu oluşum diğer dönemleri kapsamayabilmektedir.

Amerikan Zihin Engelliler Derneği'nin (AAMR) 1992'deki tanımına göre ise (bu tanım “Geri Zekalılık” terimi kullanılarak yapılmıştır.) Geri Zekalılık, hali hazırdaki işlevlerde önemli sınırlılıkları göstermektedir. Bu zihinsel işlevlerde önemli derecede normal altı, bunun yanı sıra zihinsel işlevlerle ilişkili uyumsal beceri alanlarından (iletişim, özbakım, ev yaşamı, sosyal beceriler, toplumsal yararlılık, kendini yönetme, sağlık ve güvenlik, işlevsel akademik beceriler, toplumsal yararlılık, kendini yönetme, sağlık ve güvenlik, işlevsel akademik beceriler, boş zaman ve iş) iki yada daha fazlasında sınırlılıklar gösterme durumudur. Geri zekalılık 18 yaşından önce ortaya çıkmaktadır (Eripek, 1998).

3.3. Eğitim Ortamlarının Düzenlenmesi

Eğitim ortamı, öğrencinin etkileşimde bulunduğu ve öğretme-öğrenme etkinliklerinin meydana geldiği çevredir. Psikolojik, sosyal ve fiziksel boyutları olan bu çevrenin, eğitim etkinliklerine uygun olarak düzenlenmesi gerekir. Eğitim ortamlarına ilişkin uygulamaların yeterli düzeyde bilinmesi ve amaca uygun olarak düzenlenmesi, eğitim için en temel koşullardandır.

Eğitim ortamlarının hazırlanmasında öncelikle öğrencilerin sosyal uyumlarının sağlanabilmesi ve problem davranışlarının değiştirilmesinde destek alınabilmesi açısından; öğrencinin ailesi, okul personeli, okuldaki diğer öğrenciler ve onların ailelerinin, bu öğrencilerin özellikleri hakkında bilgilendirilmesi önem taşımaktadır.

Eğitim ortamlarının düzenlenmesinde en önemli etkenlerden biri de fiziksel ortamın düzenlenmesidir. Bunun için, yapısal açıdan binanın iç ve dış duvarları, kapıların kesişen kenarları, yuvarlak hatlı olmamalıdır. Duvar yüzeyleri pürüzsüz olmalı, geçişlerde sivri çıkıntılar bulunmamalıdır. Binanın içi ve okulun bölümleri, yeni gelenlerin de yollarını rahatlıkla bulabilecekleri şekilde tabelalarla donatılmış olmalıdır. Bölümlerin yazıyla ifadesi yanında, resimli ve şekilli tablolara da yer verilmelidir. Yerlerde, kaymayan bir zemin malzemesi kullanılmalı; tuvalet, rampa vb. yerlerde tutunma barları bulunmalıdır. Ayrıca sınıflarda, yerde yapılacak etkinliklerde veya masada çalışılırken kullanılacak eşyalar bulunmalıdır. Sınıfların yeterli ışık, ısı ve havayı alması sağlanmalı, gürültünün girmesini önleyecek düzenlemeler yapılmalıdır.

Eğitim ortamları düzenlenirken çevre koşulları da dikkate alınıp, öğrencilerin günlük yaşam ve öz bakımla ilgili bazı becerileri kazanabilmesi için, uygulama yapabilecekleri uygun ortamlar hazırlanmalıdır.

Konuların işlenişinde yeri geldikçe gezi, gözlem ve ziyaretlere yer verilmelidir. Böylece, bir taraftan kazanılan bilgilerin kalıcı olması

sağlanırken, diğer taraftan öğrencilerin sosyal çevreyle bütünleşmeleri ve daha uyumlu davranışlar kazanmaları da sağlanmış olur. Gezi ve ziyaretler yapılırken ailelerin yardımları ve katkıları sağlanıp onların da eğitime katılımı gerçekleştirilebilir (M.E.B.:xxxiii-xxxiv).

3.4. Aile Eğitimi

Aile eğitimi, özel eğitim gerektiren bireylerin eğitiminde, sürekliliği olan bir hizmettir. Bu hizmetlere ve özel eğitim sürecinin her boyutuna, ailelerin aktif katılımını ve katkısını sağlayacak önlemler alınmalıdır.

Özel eğitime gereksinimi olan çocuklara verilecek eğitimin etkili ve başarılı olması, ev ve okul gibi farklı iki ortamdaki yaklaşım ve davranışların tutarlı olmasıyla yakından ilgilidir. Okulda uygulanan eğitim ilke ve yöntemlerinin ev yaşantısıyla bağdaştırılması, eğitimcinin ana ve babadan; ana babanın da eğitimciden yararlanması şeklinde kurulacak iş birliği, çocuğun eğitiminin yalnız okulda değil, evinde ve diğer sosyal çevrelerinde de süreklilik kazanmasına yardımcı olacaktır.

Çocuklarda kalıcı davranış değişikliklerinin oluşturulabilmesi için de okul-aile iş birliğinin sağlanması ve geliştirilmesi gerekmektedir. Okul-aile iş birliği, birçok yolla sağlanabilir. Bu yollardan biri de, ailelerin, eğitim programlarına katılımlarının sağlanmasıdır. Bu katılım, çocuğu ve etkinlikleri gözleme, etkinliklerde aktif rol alma, etkinliklere yardımcı olma şeklinde olabilir. Ayrıca aileler, evde ya da okulda eğitim materyali hazırlayabilir, meslekleriyle ilgili ya da yetenekleri olan bir konuda çocuklara etkinlik yaptırarak da katılım sağlayabilirler.

Özel eğitime gereksinimi olan çocuğa sahip olan aileler ile diğer çocukların ailelerinin bir araya getirilerek onların etkileşimlerini güçlendirmek ve ebeveynlikle ilgili bilgilerini desteklemek amacıyla yapılacak çalışmalar da okul-aile iş birliği güçlendirecek yollardan biridir. Aileler, bireysel görüşmeler, basılı materyaller ve kitle iletişim araçları kullanılarak da desteklenebilir.

Sonuç olarak, özel eğitime gereksinimi olan çocukların eğitimine ailelerin katılımını sağlayabilmek için, aile eğitim programı uygulamaları önem taşımaktadır. Bu nedenle, aile eğitim programları, ailelerle birlikte saptanarak belli aralıklarla her yıl yeniden geliştirilerek uygulanmalıdır (M.E.B.: xxxv).

3.5. Orta Düzeyde Öğrenme Yetersizliği (Eğitilebilir) Olan Çocuklar İlköğretim Programı Haftalık Ders Çizelgesi

DERSLER	YILLAR							
	1	2	3	4	5	6	7	8
Türkçe	11	11	11	8	7	6	5	5
Matematik	3	3	3	3	3	3	3	3
Hayat Bilgisi	4	4	4	4				
Fen Bilgisi					2	2	2	2
Sosyal Bilgiler					2	2	2	2
Vatandaş. ve İnsan Hak. Eğt.							1	1
T.C. İnkılap Tar. ve Atatürk.								2
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi					1	1	1	1
Resim İş	2	2	2	2	2	2	2	2
Müzik	2	2	2	2	2	2	2	2
Beden Eğitimi	2	2	2	2	2	2	2	2
İş Eğitimi					3	4	4	4
Trafik ve İlk Yardım Eğitimi						1	1	1
Bireysel ve Toplu Etkinlik	2	2	2	2				
Toplumsal Oyun Becerileri	4	4	4	4	4	4	4	2
Seçmeli Dersler				3	2	1	1	1
Toplam	30	30	30	30	30	30	30	30

Starms (1979) Plastik Sanatlar, müzik, dans, drama ve edebiyat alanlarının insancıl bir müfredat programı için anlamlı bir şekilde katkıda bulunduğunu belirtiyor.

Eisner (1987) güzel sanatların var olan rolünün içeriğini genişletmiştir. İnsanlar güzel sanatlar doğrultusunda geliştirdikleri hayalleri, inançları, derinlerinde taşıdıkları birçok değeri, tecrübeyi ve anlatımı anlatmaya başladıklarından bu yana eğitim alanında güzel sanatların içerdiği değerleri içeren bir yöntem oluşturmayı başaramamıştır. Benzer bir şekilde de Peotter (1979) şunu savunmuştur: “Güzel sanatlar gerçekten de öğrenmenin tekerlek göbeği ise diğer konular bu göbeğin, tekerlek parmağıdır” diyor.

Özel kesimler için Peotter’in yaptığı bu benzetmenin uygun olup olmadığı tartışılır. Bununla birlikte drama, müzik, plastik sanatlar gibi konu alanları temel becerilerin öğretimi için bir araç olabilir. Ayrıca; bunun tüm öğrencilerin kavrama eğitimi için gerekli olduğu gözönünde bulundurulmamalıdır. Bazı öğrenciler için bu konular varolan tek güç olabilir.

Kirk ve Johnson (1951): Özel eğitimin öğretim yöntemleri içerisinde çocuklara verilen erken dönem eğitim konuları müfredat programında güzel sanatların rolünü ele almışlardır.

Güzel sanatların yetenek ve beceriler konusunda yaşa dair herhangi bir sınıflandırması yoktur, aynı zamanda bizim günlük etkinliklerimizin önemli bir bölümünü oluşturur. Güzel sanatların bu yönü müfredat programları içerisindeki diğer konular arasında ilişki kurmasına neden olmuştur (Salderay, 2001: 22).

3.6. Sanat Eğitimi ve Tedavi

Öğrencilerin gelişmelerine yönelik dışsal terapinin yöntemleri içerisinde, sanat eğitiminin tedavi edici yönünü bilmeden, öğretmenler

öğrencilere birtakım zararlar vermişlerdir. Unutmamak gerekir ki, her engel engelin türü ve derecelerine göre değişmekte ve çevreden daha çok veya daha az bir ayırımla birleştirilmektedir. Fiziksel ve sosyal engellerde olduğu kadar, duygusal ve zihinsel engeller için de doğru olan bir şeydir. Ama bireyin buna daha fazla uyum göstermesi onun yeteneği ve tutumuna göre değişebilmektedir. Bu durum, genel olarak sadece engelliliye göre ayrı bir bakış açısıyla oluşabilmektedir (Salderay, 2001: 41).

3.6.1. Çizim İle İlgili Çalışmalar

Doğru şekilde yönlendirilebilen birey, çalışmalarında anlatım ve ifadeyi etkili bir şekilde kullanabilir. Tabii bu anlatım ve ifade, normal yaş düzeyindeki çocuklardan farklı bir düzeyde olmuş olacaktır. Çocuğun istekleri doğrultusunda ona yönlendirmek, onun duygusal yapısını etkileyecek ve onu tatmin edecektir. Bununla birlikte bireyin duygusal anlatımındaki özgürlükler, göze çarpabilecek bir şekilde geliştirilebilir. Zihinde anlatılmak istenenin anlamlandırılması, tecrübe edinilmesi, tekrar ve yaşantının farklı yapıcı etkilerle zenginleştirilmesi gibi unsurlar bireyin duygusal ifadesini etkileyebilecek etkenlerdir. Birey bu doğrultudaki bir eğitimle kahkaha atan birinin dilini ve dişlerini gösterebilir, kulakları iç kısmındaki acıyı belirtebilir ve burnu yan açıdan ifade edebilir.

Dawn sendromlu bireyler, sanatsal yaratıcı çalışmaları normal bireylerden farklı olarak oluşturmaktadır. Duygusal gerginlik ve kımıldayamazlık gibi bir durumdan bağımsız ifade gibi bir duruma yönlendirilmesi büyük bir gelişmedir. Bunların doğrultusunda potansiyel zihinsel yeteneklerin gelişmesi gözönünde tutularak yaratıcı etkinliğin genel önemi açıkça belirtilmelidir (Bilir, 1986:18).

Yaratıcı sanat deneyimlerinde bireylerin çalıştırılmasının öğretilmesi, hislerin anlatımının yararlı bir biçimde kazanılması, bilmeye,

kavramaya yada idrak etmeye ilişkin fonksiyonların uygulanması, küçük kas becerileri ve el-göz koordinasyonunun gelişmesi açısından kullanımı işlevsel yapmaktadır.

Toplum düzenine aykırı olarak düşünen veya genele uymayan kişiler için tanıya yönelik yardımlarda çizimlerin kullanımı uygulanabilmektedir. Çizimlerin özellikleri; zihinsel engelli çocuklarda olduğu gibi, engel teşkil eden çeşitli bireysel bozukluklar için kullanılabilir. Gösterilen özel ilgi, duygusal yaşamın özellikle aydınlatılmasında olduğu gibi bireyin ailesini yaptığı tasvirlerle aktarması yönünde de kullanılmaktadır.

3.6.2. Resimleme Çalışmaları

11-12 yaş düzeyindeki çocukların başlıca ilgi alanlarından biridir. Deneyimlerinin kaygısız ve doğal olarak ifade etmeleri konusunda olanak sağlar. Öğretmen farkına varmış mısınız? ve düşünüyor musunuz? gibi belirtme soruları doğrultusunda dolaylı olarak öğrenciyi yönlendirebilmelidir. Birçok öğrenci; onları boyama konusunda teşvik eden öğretmenle yapılan görüşmelere veya güncel tecrübeler doğrultusunda gerçekleşen teşviklere gereksinim duyar.

Çocuk resimlerine gösterilen ilgi, sonuçların kesin kaydedilmesi ve her açıdan analiz edilebilmesinden kaynaklanmaktadır. Bunun yanı sıra ortaya çıkan ürünler aracılığı ile çocuğun gelişim dinamiği de izlenebilmektedir. Özellikle özel eğitim okullarında resmin büyük rolü vardır.

Zihin engelli çocukların hareketlerindeki eşgüdümde önemli ölçüde bozuklukların ortaya çıkması, kasların, el bileğinin ve parmakların tam olarak gelişmemesi bu bireylerin yazı tekniğini öğrenmelerini zorlaştırmaktadır. Sanat çalışmaları sırasında motor gelişimde ortaya çıkan bu eksiklikleri giderilebilmektedir. Yapılacak çeşitli eksersizler, çocuğun

gözünü ve elini geliştirmekte (el-göz koordinasyonunu geliştirmekte) parmakları daha kesin ve koordineli hareketlere alıştırmakta, eline güç ve esneklik kazandırabilmektedir. Sonuçta bu tür oluşumlar, yazı gelişimine de uygun koşulları sağlamaktadır. Başka bir deyişle resim çalışmaları, çocukları yazı çalışmasına hazırlama sistemi içerisinde ilk zinciri oluşturmaktadır (Salderay, 2001: 91)).

3.6.3. Şekillendirme (Modelaj)

Çocukların şekillendirmeden hoşlandığı konusunda hiçbir kuşku yoktur. Yalnız, zaman zaman bu etkinlik çeşidinin farklı yöntemlerinin de kullanılması gerekmektedir. Oyun hamuru (plasticine) bu kullanımlara sahip bir malzeme olmasına karşın birtakım sınırlılıkları vardır. Koordinasyon çalışmaları içerisinde uygulamanın en iyi şeklini oluşturamaz ve çalışmada model oluşturma konusunda birtakım zorluklar oluşturur. Çamur, tüm yaş düzeyindeki çocuklara yönelik kullanımda daha tatmin edici bir malzemedir. Bununla birlikte çalışma oluşturmak için de çamur oldukça kolay bir malzemedir. Elle itme ve çekme etkinliğinde çamur sayesinde kolayca ürün ve sonuç alınabilir. Ayrıca; modelde oluşabilecek hatalar kolayca kapatılabilir. Çocuklar genelde başparmaklarıyla hataları kolayca örtebilir. Çocuklar genelde başparmaklarını kullanarak kapkacak yapmaktan veya halkalar oluşturmaktan hoşlanırlar (Salderay, 2001: 92).

3.6.4. Baskı ve Şablon Yapımı

Birçok çocuk, metal bir paranın üzerine yerleştirilen bir kağıdın, kurşun kalemle paranın bulunduğu alan yüzeyinin karalanmasıyla baskı yapılabildiğini kendiliğinden keşfedebilmiştir. Buna benzer bir çalışma olarak; yaprağın uç kısımlarının bir bantla tutturulması ve kuru boyanın kullanılmasıyla da şablon baskı yapılabilir. Tüy gibi genel

nesneler, patates ve ağaç baskılarıyla birlikte şablon baskı içerisinde kullanılabilirler. Bununla birlikte uygulanabilecek bir diğer teknik; kare şeklinde yumuşak bir ahşap veya kartonun üzerine yapılacak ip düzenlemesidir. Bu etkinlikte ahşap veya karton malzeme üzerinde gezdirilen ipler ilginç bir şekil oluşturduğu zaman yapıştırıcıyla zemine sabitlenebilir. Oluşturulan şekil zemine sabitlendikten sonra boyanıp baskısı yapılabilir.

Şablon veya baskı çalışmaları, şablon yapımı, şablon baskı, baskı yapımı... vb., teknikleri içermesi açısından ilginç yöntemler içerisinde kullanılabilir. Çocuğa daha fazla özgürlüğün verilmesi yalnızca ilginç bir etkinin oluşmasını sağlamaz; aynı zamanda eğitimle ilgili daha geniş değerlerin oluşmasına da neden olur (Salderay, 2001:93).

3.7. Zihin Engelli Bireyler İçin Plastik Sanatlar Eğitimi

“Hayat, birçok düşkünlüğü ve başarısızlığı içerdiği anlarda öğretmenlerin potansiyel başarıyı yönlendirebilecek her türlü tecrübeyi kullanarak birikimlerini harekete geçirmeleri gerekmektedir” (Harcum, 1972).

Plastik sanatlar bazı durumlarda öğrencilere başarı deneyimi sağlayan fırsatlar sunabilir. Plastik sanatlar, belirli bir konuda başarıya ulaşmada öğrencilerin başarılı olmasını bekleme ya da işi kolaylaştırmak için her zaman gerek duyulan bir aracı değildir. Bazı durumlarda öğrenciler üstesinden geldikleri bir şey için ödüllendirilebilir ve böylelikle başarı elde etmeleri sağlanabilir. Frith ve Mitchell (1983): Plastik sanatlar eğitiminin kullanılmasına neden olarak görülen sebepleri şöyle özetlemektedir:

Plastik sanatlar:

- Potansiyeli yüksek olan bir meslektir.
- Boş vakit etkinliğidir.

- Akademik becerilerin öğrenilmesi için bir destekçidir.
- Çevreyle ilişki içerisinde oluşturulan bir olgudur.
- Bağımsız yaşam için katkıda bulunan bir araçtır.
- Tehlikenin tanımı ve güvenlik için renk ayırımında etken olan zorunlu bir yardımcıdır.

3.7.1. Ele Yönelik Beceriler

Fiziksel ve duygusal (algısal) yönden engelli bireylerin, tekrar etme oranı normal çocuklara göre biraz daha yüksektir. Yine bu bireyler, biraz daha zayıf fiziksel gelişim ve motor becerisine sahiptirler. Bununla birlikte bu bireylerin, fiziksel ve motor gelişimleri daha yakın kroniksel yaş normlarına göre ele alınmaktadır. Bu aynı zamanda zihinsel yaş normlarına göre de ele alınabilmektedir. Bu nedenle zihinsel engelli bireyler fiziksel ve motor beceriler içerisinde aynı zihinsel yaşın normal çocuklarına göre daha üstün nitelikli bir eğitime tabi tutulmalıdır (Salderay, 2001: 30).

3.8. İlköğretim Okulu Ortadüzeyde Öğrenme Yetersizliği (Eğitilebilir) Olan Zihinsel Engelli Çocukları İçin Hazırlanan Resim İş Eğitimi Programı

Resim-iş dersi öğretim programı konuları sekiz yılda işlenecek şekilde düzenlenmiştir.

Resim, etkinliği bireyin karmaşık dünyasını açıklama biçimi ve zihinsel gelişiminin bir göstergesi sayılabilir. Çocukların çizdiği resimler, gördüklerinden daha fazla şeyler ifade eder. Resimler çocukların gelişimlerinin, becerilerinin ve yetişkinlerle olan sorunlarının birer göstergesidir.

Serbest resim etkinliklerinde; kağıdın kullanılışı, kullanılan renkler ve kompozisyon, öğretmene çocuğun duygularından haberdar olma

olanağı verir. Yine resim, öğretmene çocukla iletişim kurmada karşılaştığı sorunları çözmeye yardımcı olur.

Her çocuk ilk resim eylemine karalama ile başlar. Bu, bazı çocukta uzun sürerken bazısında kısa sürede anlamlı ve biçimli çizgilere dönüşür. Çocuk başlangıçta kağıdı kullanırken ne mesafeyi, ne de oturtacağı resmin temelini düşünür. Eli amaçsız bir şekilde kağıt üzerinde çizgiler bırakır. Temelde, kürdan, kibrit çöpü, tebeşir, kurşun kalem gibi materyaller, ilk çizgi oluşturma olanağı verir.

Zihinsel öğrenme yetersizliği olan çocuklar için resim-iş çalışmaları duygusal açıdan rahatlatıcı, hoş vakit geçirmelerini sağlayan değişik el becerileri kazandıran uğraşlardır. Çocuklar duygu ve düşüncelerini ve olaylara karşı tepkilerini resimle ifade etmeyi, konuşarak ifade etmekten daha kolay gerçekleştirebilirler. Aynı şekilde, çocuklar yoğurma maddeleriyle, artık malzemelerle çalışarak duygusal doyum sağlayabilirler.

Resim-iş çalışmaları; el, bilek ve parmak kaslarının kuvvetlenmesine, daha koordineli hareket etmesine ve el göz koordinasyonunun geliştirilmesine yardımcı olmalıdır. Bu ders ile ilgili etkinliklerde, kaba hareketler (kağıt koparma vb.) den daha ince hareketler (kağıdı çizgiden kesme vb.)e doğru bir yol izlenmelidir (M.E.B.: 253-254).

3.8.1. Genel Amaçlar

1. Resim çalışmalarında temel iş alışkanlıkları kazanır.
2. Çeşitli araç gereçleri uygun ve ekonomik kullanma alışkanlığı kazanır.
3. Yeni ürünler ortaya çıkararak etkin olma alışkanlığı kazanır.
4. Renk çalışmaları ile doğadaki renklerin farkına varır.
5. Çevre ile ilgili gözlemlerini, izlenimlerini, duygularını ve düşüncelerini resim-iş çalışmalarıyla anlatır.

6. Üretici olma zevkini duyar ve kendine güven duygusu geliştirir.
7. Küçük kasları ile el, göz koordinasyonunu geliştirir.
8. Çevrenin doğal güzelliklerinden yararlanarak biçim, renk ve işle ilgili zevklerini geliştirir.
9. Resim-iş dersini, boş zamanlarını yararlı ve zevkli bir şekilde geçirmesini sağlayacak biçimde kullanır.
10. İşbirliği içinde çalışmayı alışkanlık haline getirir (M.E.B.:256).

3.8.2. Özel Amaçlar

1. Resim-iş dersinde kullanılan araç gereçleri tanır.
2. Araç gereçlerin kullanımına özen gösterir.
3. Resim-iş çalışmalarına hazırlık yapar.
4. Resim-iş çalışmalarında temiz ve düzenli olmaya özen gösterir.
5. Yoğurma maddelerini tanır.
6. Yoğurma maddeleri ile çalışma yapar.
7. Kağıt yırtar.
8. Kağıt yırtma çalışmaları yapar.
9. Kağıt yapıştırır.
10. Kağıt yapıştırma çalışmaları yapar.
11. Kağıt katlar.
12. Kağıt katlama çalışmaları yapar.
13. Makas kullanır.
14. Makasla kağıt kesme çalışmaları yapar.
15. Kağıtla çalışmalar yapar.
16. Çizgisel çalışmalar yapar.
17. Cetvelle çizgi çizer.
18. Şablonla çizer.
19. Renkleri sınıflandırır.
20. Renkleri ayırt eder.

21. Pastel boya ile boyama yapar.
22. Kuru boya ile boyama yapar.
23. Sulu boya ile boyama yapar.
24. Guaş boya ile boyama yapar.
25. Parmak boya hazırlar.
26. Parmak boya ile boyama yapar.
27. Boya malzemeleriyle renkli çalışmalar yapar.
28. Sulu boya lâvi çalışması yapar.
29. Pastel boya kazıma çalışması yapar.
30. Sulu boya batik çalışması yapar.
31. Sünger baskısı yapar.
32. Yaprak baskısı yapar.
33. İp baskısı yapar.
34. Patates baskısı yapar.
35. Su kağıdı çalışması yapar.
36. Kola kağıdı çalışması yapar.
37. Hayal gücünüzü zenginleştirici resim çalışmaları yapar.
38. Duygu, düşünce ve yaşantılarını ifade edici resim çalışmaları yapar.
39. Kolaj çalışması yapar.
40. Boyama vitray yapar.
41. Kağıt vitray yapar.
42. Artık malzemeyi bilir.
43. Artık malzemeleri kullanma yollarını kavrar.
44. Artık malzemelerle çalışma yapar.
45. Sınıf ve okul sergileriyle yarışmalara ilgi duyar.
46. Çevresindeki atölyeleri, sanat galerilerini, sergi salonlarını ve müzeleri tanır.
47. Sanat eserlerine ilgi duyar (M.E.B.: 257).

4. BULGULAR VE YORUM

4.1. Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde, anket formu uygulayan öğretmenlerden elde edilen bilgiler sonucunda oluşan araştırmanın bulguları yer almaktadır.

Anket formuna kayıt edilen bilgiler doğrultusunda formda bulunan herbir soru içerik ayrımlarına göre incelenmiştir. Araştırmanın bulgularının oluşturulmasında kullanılan soru ve alt sorular ile verilen yanıtların oranını ve yüzdeleri hesaplamasını da tablolarda ayrı olarak ifade edilmiştir. Buna göre araştırmanın bulgularının oluşturulmasında kullanılan sorular ve ayırım sınıflamaları şöyle gösterilebilir.

Tablo: 1

Okullarda zihinsel engelli çocuklara eğitim veren özel eğitim öğretmenlerinin resim-iş dersi eğitim durumları ile ilgili öğretmen görüşleri

Anket Soru No.	Anket Soruları		Evet	Hayır	N
1.	Zihinsel engelliler alanında eğitim aldınız mı?	Kişi	24	—	24
		Yüzde	% 100	—	% 100
2.	Resim-iş dersi konusunda eğitim aldınız mı?	Kişi	12	12	24
		Yüzde	% 50	% 50	% 100
5.	Resim-iş öğretmenleri ve özel eğitim öğretmenleri koşulları geliştirme, yeni program hazırlama, farklı seviyelere uygun teknikler geliştirme konusunda fikir alışverişinde bulunuyor mu?	Kişi	12	12	24
		Yüzde	%50	%50	% 100

Bu tablodaki yanıtlardan da görülebileceği gibi zihinsel engelli çocuklar ile ilgili eğitim çalışması yapmakta olan özel eğitim öğretmenlerinin tümünün resim-iş eğitimi konusunda hizmet öncesi bir eğitime

sahip olmadıkları anlaşılmaktadır. Buna rağmen, özel eğitim öğretmenlerinin okullardaki resim-iş öğretmenleri ile yeterince fikir alış-verişinde bulunmadıkları da ortaya çıkmaktadır.

Araştırmamızda 24 öğretmenden 12'sinin resim-iş konusunda lisans eğitimi sırasında ders bazında eğitim aldıkları belirlenmiştir. Aynı şekilde, resim-iş öğretmenleri ile ilişki kurarak dersleri daha verimli bir biçimde işleyebilme gayreti içerisinde olan öğretmen sayısı da 12 olarak ortaya çıkmıştır. Bunun üzerine bir resim-iş öğretmeni ile fikir alış-verişinde bulunan 12 kişinin daha önce bu konuda ders almış olup olmadıkları da incelenmiştir. Bu inceleme sonucunda bir resim-iş öğretmeni ile alış-veriş yaptığını belirten 12 öğretmenden 9'unun lisans eğitimleri sırasında resim-iş konusunda eğitim aldıkları diğerlerinin ise (3 öğretmen) almadıkları belirlenmiştir.

Tablo: 2

Okullarda zihinsel engelli çocuklara verilen resim-iş eğitimindeki potansiyel gücün etken bir şekilde kullanılmasına ilişkin öğretmen görüşleri ile ilgili öğretmen görüşleri

Anket Soru No.	Anket Soruları		Evet	Hayır	N
6.	Çocukların engellilik durumlarına uygun resim iş dersi programı uygulanıyor mu?	Kişi	20	4	24
		Yüzde	%83.3	%16.7	% 100
7.	Okulunuzda yapılan resim-iş dersi etkinlikleri çocukların beceri düzeylerine göre ayırılarak uygulanıyor mu?	Kişi	18	6	24
		Yüzde	%75	%25	%100

Bu tablodaki yanıtlardan da görülebileceği gibi, zihinsel engelli çocuklar ile ilgili eğitim çalışması yapmakta olan özel eğitim öğretmenlerinden araştırmamıza katılan 20'sinin çocukların engellilik durumuna uygun resim-iş dersi programını verimli olarak uyguluyor olduğu ortaya

çıkmiştir. Resim-iş dersi etkinliklerinin çocukların beceri düzeylerine göre ayırım yapılarak etkin bir şekilde uyguladığı ortaya çıkmıştır.

Verilen yanıtlar doğrultusunda özel eğitim öğretmenlerinin resim-iş ders programını çocukların engellilik durumlarına uygun ve yeterli düzeyde uyguladıkları, resim-iş dersi etkinliklerinde çocukların beceri düzeylerine göre ayırım yapılarak uygulandığı belirlenmiştir.

Tablo: 3

Okullardaki resim-iş dersi ile ilgili çalışmaların sistemli ve çocuğun çok yönlü gelişmesine katkı sağlayacak uygulamalar ile ilgili öğretmen görüşleri

Anket Soru No.	Anket Soruları		Evet	Hayır	N
8.	Resim-iş dersi programının fiziksel gelişimde tedavi edici yönünü uyguladığınız eğitimde uyguluyor musunuz?	Kişi	20	4	24
		Yüzde	% 83.3	%16.7	% 100
9.	Çocuğun el becerisinin gelişiminde etkili olarak resim-iş dersinden faydalıyor musunuz?	Kişi	24	—	24
		Yüzde	%100	—	% 100
10.	Yapılan resim-iş etkinliklerinin sonucunda çocuğun ne tür bir beceri kazanabileceğinin ölçümünü önceden yapabiliyor musunuz?	Kişi	12	12	24
		Yüzde	%50	%50	% 100
11.	Çocuğun güven duygusunun gelişiminde resim-iş dersinden faydalıyor musunuz?	Kişi	20	4	24
		Yüzde	%83.3	%16.7	%100
12.	Resim-iş dersini çocuğun cesaretini geliştirmede kullanıyor musunuz?	Kişi	20	4	24
		Yüzde	%83.3	%16.7	%100
13.	Çocuğun gelişiminde motivasyonunu arttırmak için resim-iş dersini kullanıyor musunuz?	Kişi	24	—	24
		Yüzde	%100	—	%100

Bu tablodaki yanıtlardan da görülebileceği gibi, zihinsel engelli çocuklar ile ilgili eğitim çalışması yapmakta olan özel eğitim öğretmenlerinin resim-iş dersi programının fiziksel gelişimde tedavi edici yönünü, eğitimde etkili olarak uyguladıkları, yine araştırmamıza katılan özel eğitim öğretmenlerinin tümünün çocuğun el becerisinin gelişiminde etkili olarak resim-iş dersinden faydalandıkları anlaşılmaktadır. Buna rağmen, özel eğitim öğretmenlerinin resim-iş etkinliklerinin sonucunda çocuğun ne tür bir beceri kazanabileceğinin ölçümünü önceden yeterince yapmadıkları ortaya çıkmıştır. Öğretmenin çocuğun güven duygusunun gelişiminde resim-iş dersinden etkili olarak faydalandığı, aynı şekilde 20 öğretmenin çocuğun cesaretini geliştirmede resim-iş dersini etkili olarak kullandığı anlaşılmaktadır. Araştırmamıza katılan tüm öğretmenlerin çocuğun gelişiminde motivasyonunu arttırmak için resim-iş dersini yeterli ve etkin olarak kullandığı belirlenmiştir.

Araştırmamızda öğretmenlerin tümünün çocuğun el becerisinin gelişiminde etkili olarak resim-iş dersinden faydalandıkları, bununla birlikte yine öğretmenlerin tümünün çocuğun gelişiminde motivasyonunu arttırmak için resim-iş dersini etkili ve verimli olarak kullandıkları belirlenmiştir.

Okullarda zihinsel engelli çocuklara eğitim veren özel eğitim öğretmenlerinin resim-iş eğitimi durumları, okullarda zihinsel engelli çocuklara verilen resim-iş eğitimindeki potansiyel gücün etken bir şekilde kullanılmasına ilişkin görüşleri ve okullardaki resim-iş dersi ile ilgili çalışmaların sistemli ve çocuğun çok yönlü gelişmesine katkı sağlayacak uygulamalar ile ilgili görüşleri belirlenmiştir (Tablo: 1, Tablo: 2, Tablo: 3).

Tablo 4'de ise çocuğun el becerisinin gelişiminde resim-iş dersi programının uygulanması ile ilgili öğretmen görüşlerine göre araştırmanın bulgularının oluşturulmasında kullanılan sorular ve ayırım sınıflamaları gösterilmektedir.

Tablo: 4-1

Çocuğun el becerisinin gelişiminde resim-iş ders programının uygulanması ile ilgili öğretmen görüşleri

Anket Soru No.	“Yoğurma maddeleri” ile ilgili Anket Soruları		Çok	Orta	Az	Hiç	N
18.	“Yoğurma maddeleri” konusunun çocuğun el becerisinin gelişmesine katkı sağlaması için uyguluyor musunuz?	Kişi	10	2	10	2	24
		Yüzde	%41.7	%8.3	%41.3	%8.3	%100
19.	“Yoğurma maddeleri ile ilgili çalışmalar” konusunda el ile “sıkma” ve “bastırma” yapmasının çocuğun el becerisinin gelişimine katkısı ne kadardır?	Kişi	20	2	2	—	24
		Yüzde	%83.4	%8.3	%8.3	—	%100
20.	“Yoğurma maddeleri ile çalışmalar” konusunda “parmakları arasında yuvarlama”, “Parmakla çukurlaştırma” yapmasının çocuğun el becerisinin gelişimine katkısı ne kadardır?	Kişi	20	4	—	—	24
		Yüzde	%83.3	%16.7	—	—	%100
21.	“Yoğurma maddeleri ile çalışmalar” konusunda “eli ile şekillendirme”, “bastırarak”, “kazıyarak” şekil vermenin çocuğun el becerisinin gelişimine katkısı nedir?	Kişi	20	4	—	—	24
		Yüzde	%83.3	%16.7	—	—	%100
22.	“Yoğurma maddeleri” konusunda ne kadar amaca yönelik uygulanabilmektedir?	Kişi	2	18	4	—	24
		Yüzde	%8.3	%75	%16.7	—	%100

Tablodaki yanıtlardan da anlaşılacağı gibi zihinsel engelli çocuklar ile ilgili eğitim çalışması yapmakta olan özel eğitim öğretmenleri “Yoğurma maddeleri” konusu ile ilgili el ile “sıkma” ve “bastırma”, “parmakları arasında yuvarlama”, “parmakla çukurlaştırma”, “el ile

şekillendirme”, “bastırarak”, “kazıyarak” şekil verme çalışmalarının çocuğun el becerisinin gelişimine katkısının çok olduğunu belirtmelerine rağmen çocuğun el becerisinin gelişmesine katkı sağlaması için yeterince uygulamadıkları görülmektedir. Bununla birlikte yanıtlar doğrultusunda “Yoğurma maddeleri” konusunun yeterli düzeyde amaca yönelik uygulanmadığı belirlenmiştir.

Tablo: 4-2

Çocuğun el becerisinin gelişiminde resim-iş ders programının uygulanması ile ilgili öğretmen görüşleri

“Kağıt çalışmaları” ile ilgili			Çok	Orta	Az	Hiç	N
Anket Soru No.	Anket Soruları						
23.	“Kağıt çalışmaları” konusunu çocuğun el becerisinin gelişimine katkı sağlaması için uyguluyor musunuz?	Kişi Yüzde	18 %75	6 %25	— —	— —	24 %100
24.	Kağıdı “Yırtma ve yapıştırma” çalışmalarının çocuğun el becerisinin gelişimine katkısı ne kadardır?	Kişi Yüzde	18 %75	6 %25	— —	— —	24 %100
25.	“Kağıt katlama” çalışmasının çocuğun el becerisinin gelişimine katkısı ne kadardır?	Kişi Yüzde	18 %75	6 %25	— —	— —	24 %100
26.	“Makas kullanma” çalışmasının çocuğun el becerisinin gelişimine katkısı ne kadardır?	Kişi Yüzde	20 %83.3	4 %16.7	— —	— —	24 %100
27.	“Makasla kağıt kesme” çalışmasının çocuğun el becerisinin gelişimine katkısı ne kadardır?	Kişi Yüzde	20 %83.3	4 %16.7	— —	— —	24 %100
28.	“Kağıt çalışmaları” konusu ne kadar amaca yönelik uygulanabilmektedir?	Kişi Yüzde	6 %25	18 %75	— —	— —	24 %100

Tablodaki yanıtlardan da anlaşılacağı gibi zihinsel engelli çocuklar ile ilgili eğitim çalışması yapmakta olan özel eğitim öğretmenlerinin “Kağıt çalışmaları” konusunu çocuğun el becerisinin gelişimine katkı sağlaması için etkin biçimde uyguladığı görülmektedir. “Kağıt çalışmaları” konusunda yer alan kağıdı “yırtma ve yapıştırma”, “makas kullanma”, “makasla kağıt kesme” ile ilgili uygulamaların çocuğun el becerisinin gelişimine katkı sağladığı belirlenmiştir. “Kağıt katlama” çalışmasının çocuğun el becerisinin gelişmesine katkısının çok olduğunu belirten 20 öğretmenin yanı sıra araştırmamıza katılan öğretmenlerin 4’ünün bu çalışmanın katkısının az olduğunu belirttiği görülmektedir. Bununla birlikte “Kağıt çalışmaları” konusunun yeterli düzeyde amaca yönelik olarak uygulandığı belirlenmiştir.

Tablo: 4-3

Çocuğun el becerisinin gelişiminde resim-iş ders programının uygulanması ile ilgili öğretmen görüşleri

Anket Soru No.	“Çizgisel çalışmalar” ile ilgili Anket Soruları		Çok				N
			Orta	A z	Hiç		
29.	“Çizgisel çalışmalar” konusunu çocuğun el becerisinin gelişimine katkı sağlaması için kullanıyor musunuz?	Kişi	12	12	—	—	24
		Yüzde	%50	%50	—	—	%100
30.	“Cetvelle çizgi” çalışmasının çocuğun el becerisinin gelişimine katkısı ne kadardır?	Kişi	6	18	—	—	24
		Yüzde	%25	%75	—	—	%100
31.	“Şablonla çizgi” çalışmasının çocuğun el becerisinin gelişimine katkısı ne kadardır?	Kişi	6	18	—	—	24
		Yüzde	%25	%75	—	—	%100
32.	“Çizgisel çalışmalar” konusu ne kadar amaca yönelik uygulanabilmektedir?	Kişi	—	20	4	—	24
		Yüzde	—	%83.7	%16.7	—	%100

Tablodaki yanıtlardan da anlaşılacağı gibi zihinsel engelli çocuklar ile ilgili eğitim çalışması yapmakta olan özel eğitim öğretmenlerinin “çizgisel çalışmalar” konusunu çocuğun el becerisinin gelişmesine katkı sağlaması için yeterli düzeyde kullandıkları görülmektedir. “Çizgisel çalışmalar” konusunda yer alan “Cetvelle çizgi” çalışması ve “Şablonla çizgi” çalışmasının çocuğun el becerisinin gelişimine katkı sağladığı bununla birlikte “Çizgisel çalışmalar” konusunun yeteri kadar amaca yönelik uygulanmadığı belirlenmiştir.

Tablo: 4-4

Çocuğun el becerisinin gelişiminde resim-iş ders programının uygulanması ile ilgili öğretmen görüşleri

Anket Soru No.	“Renkli çalışmalar” ile ilgili Anket Soruları		Çok	Orta	Az	Hiç	N
33.	“Renkli çalışmalar konusunu çocuğun el becerisinin gelişmesine katkı sağlaması için uyguluyor musunuz?”	Kişi Yüzde	12 %50	12 %50	— —	— —	24 %100
34.	“Pastel boya” çalışmasının çocuğun el becerisinin gelişimine katkısı ne kadardır?”	Kişi Yüzde	12 %50	12 %50	— —	— —	24 %100
35.	“Kuru boya” çalışmasının çocuğun el becerisinin gelişimine katkısı ne kadardır?”	Kişi Yüzde	18 %75	6 %25	— —	— —	24 %100
36.	“Sulu boya” çalışmasının çocuğun el becerisinin gelişimine katkısı ne kadardır?”	Kişi Yüzde	12 %50	12 %50	— —	— —	24 %100
37.	“Parmak boya” çalışmasının çocuğun el becerisinin gelişimine katkısı ne kadardır?”	Kişi Yüzde	18 %75	6 %25	— —	— —	24 %100

38. "Pastel boya kazıma" çalışmasının çocuğun el becerisinin gelişimine katkısı ne kadardır?	Kişi	12	12	—	—	24
	Yüzde	%50	%50	—	—	%100
39. "Renkli çalışmalar" konusu ne kadar amaca yönelik uygulanabilmektedir?	Kişi	—	24	—	—	24
	Yüzde	—	%100	—	—	%100
40. "Renkli çalışmalar" konusunda hazırlanmış kompozisyonlar kullanılmasının çocuğun el becerisinin gelişimine katkısı ne kadardır?	Kişi	12	12	—	—	24
	Yüzde	%50	%50	—	—	%100
41. "Renkli çalışmalar" konusunda kompozisyonlar çocuğun çizmesinin el becerisinin gelişimine katkısı ne kadardır?	Kişi	4	18	2	—	24
	Yüzde	%16.7	%75	%18.3	—	%100

Bu tablodaki yanıtlardan da görülebileceği gibi zihinsel engelli çocuklar ile eğitim çalışması yapmakta olan özel eğitim öğretmenlerinin "Renkli çalışmalar" konusunu çocuğun el becerisini katkı sağlamak amacı ile etkili ve verimli şekilde uyguladıkları belirlenmiştir. Bununla birlikte "Renkli çalışmalar" konusunda yer alan "Pastel boya", "Kuru boya", "Sulu boya", "Parmak boya", "Pastel boya kazıma" uygulamalarının çocuğun el becerisine katkısının fazla olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Sayılan uygulama konularından "Parmak boya", "Kuru boya" uygulamalarının çocuğun el becerisinin gelişmesine katkısının çok olduğu yanıtını veren 18 öğretmen görüşleri doğrultusunda bu uygulamanın çocuğun el becerisine katkı sağlama oranının yüksek olduğunu ortaya çıkarmıştır, özel eğitim öğretmenlerinin tümünün "Renkli çalışmalar" konusunda hazırlanmış kompozisyonlar kullanılmasının çocuğun el becerisinin gelişimine katkı sağladığı görüşünde oldukları görülmüş buna rağmen yine tüm öğretmenler tarafından "Renkli çalışmalar"ın yeterli ve verimli olarak amaca yönelik uygulanmadığı belirlenmiştir.

Tablo: 4-5

Çocuğun el becerisinin gelişiminde resim-iş ders programının uygulanması ile ilgili öğretmen görüşleri

“Baskı teknikleri” ile ilgili							
Anket Soru No.	Anket Soruları		Çok	Orta	A z	Hiç	N
42.	“Sünger baskı” konusunu çocuğun el becerisinin gelişimine katkı sağlama için uyguluyor musunuz?	Kişi	—	18	6	—	24
		Yüzde	—	%75	%25	—	%100
43.	“Yaprak baskı” çalışmasının çocuğun el becerisinin gelişimine katkısı ne kadardır?	Kişi	3	18	3	—	24
		Yüzde	%12.5	%75	%12.5	—	%100
44.	“İp baskı” çalışmasının çocuğun el becerisinin gelişimine katkısı ne kadardır?	Kişi	4	18	2	—	24
		Yüzde	%16.7	%75	%8.3	—	%100
45.	“Patates baskı” çalışmasının çocuğun el becerisinin gelişimine katkısı ne kadardır?	Kişi	18	4	2	—	24
		Yüzde	%75	%16.7	%8.3	—	%100
46.	“Baskı teknikleri” konusu ne kadar amaca yönelik uygulanabilmektedir?	Kişi	4	18	2	—	24
		Yüzde	%16.7	%75	%8.3	—	%100
47.	“Baskı teknikleri konusunu çocuğun el becerilerinin gelişmesine katkı sağlaması için uyguluyor musunuz?	Kişi	18	6	—	—	24
		Yüzde	%75	%25	—	—	%100

Bu tablodaki yanıtlardan da anlaşılacağı gibi zihinsel engelli çocuklar ile ilgili eğitim çalışması yapmakta olan özel eğitim öğretmenlerinin “Baskı teknikleri” konusunda yer alan “Patates baskı” çalışmasının çocuğun el becerisinin gelişmesine katkısının çok olduğu görüşünde oldukları ortaya çıkmıştır, bununla birlikte “Yaprak baskı”.

“Sünger baskı”, “İp baskı” çalışmalarının aynı düzeyde katkısı sağlamadığı görülmüştür. “Baskı teknikleri” konusunun çocuğun el becerilerinin gelişmesine katkı sağlaması için etkili ve verimli olarak uygulandığı, bununla birlikte tam ve verimli olarak amaca yönelik uygulanmadığı belirlenmiştir.

Tablo: 4-6

Çocuğun el becerisinin gelişiminde resim-iş ders programının uygulanması ile ilgili öğretmen görüşleri

Anket Soru No.	“Serbest çalışmalar” ile ilgili Anket Soruları		Çok	Orta	A z	Hiç	N
48.	Serbest çalışmalar konusunu çocuğun el becerisinin gelişmesine katkı sağlaması için uyguluyor musunuz?	Kişi Yüzde	10 %41.7	10 %41.7	2 %8.3	2 %8.3	24 %100
49.	“Su kağıdı çalışmaları”nın çocuğun el becerilerinin gelişmesine katkısı ne kadardır?	Kişi Yüzde	— —	8 %33.3	8 %33.3	8 %33.3	24 %100
50.	“Kola kağıdı çalışması”nın çocuğun el becerilerinin gelişmesine katkısı ne kadardır?	Kişi Yüzde	— —	2 %8.3	4 %16.7	18 %75	24 %100
51.	“Serbest çalışmalar” konusu ne kadar amaca yönelik uygulanabilmektedir?	Kişi Yüzde	2 %8.3	2 %8.3	10 %41.7	10 %41.7	24 %100

Bu tablodaki yanıtlardan da görülebileceği gibi zihinsel engelli çocuklar ile ilgili eğitim çalışması yapmakta olan özel eğitim öğretmenlerinin “Serbest çalışmalar” konusunu çocuğun el becerisinin gelişmesine katkı sağlamak amacı ile yeterli olarak uygulamalarına rağmen, bu konunun tam ve verimli olarak amaca uygun bir biçimde uygulanmadığı

belirlenmiştir. “Serbest çalışmalar” konusunda yer alan “Su kağıdı”, “kola kağıdı” çalışmalarında çocuğun el becerisinin gelişimine katkısının yetersiz olduğu görülmüştür. Araştırmamıza katılan öğretmenlerden 18’inin “Kola kağıdı” çalışmasının çocuğun el becerisinin gelişmesine hiç katkı sağlamadığı görüşünde olmaları, konunun uygulanması ile ilgili problemlerin olduğunu göstermiştir.

Her ne kadar böyle bir soru sorulmamışsa da açık uçlu (66.) soruya verilen yanıtlar arasında uygulamada zorluk çekilen konular da sıralanmıştır. 21 öğretmen “Kola kağıdı” çalışmasının, 16 öğretmen de “Su kağıdı” çalışmasının uygulanmasında güçlüklerle karşılaştıklarını ifade etmişlerdir (Tablo: 6).

Tablo: 4-7

Çocuğun el becerisinin gelişiminde resim-iş ders programının uygulanması ile ilgili öğretmen görüşleri

Anket Soru No.	“İki boyutlu çalışmalar” ile ilgili Anket Soruları		Çok	Orta	A z	Hiç	N
52.	“İki boyutlu çalışmalar” konusunu çocuğun el becerisinin gelişimine katkı sağlamak için uyguluyor musunuz?	Kişi	20	2	2	—	24
		Yüzde	%83.4	%8.3	%8.3	—	%100
53.	“Resim çalışmaları”nın çocuğun el becerilerinin gelişmesine katkısı ne kadardır?	Kişi	20	2	2	—	24
		Yüzde	%83.4	%8.3	%8.3	—	%100
54.	“Kola çalışması”nın çocuğun el becerisinin gelişmesine katkısı ne kadardır?	Kişi	18	6	—	—	24
		Yüzde	%75	%25	—	—	%100
55.	“İki boyutlu çalışmalar” konusu ne kadar amaca yönelik uygulanabilmektedir?	Kişi	18	4	—	2	24
		Yüzde	%75	%16.7	—	%8.3	%100

Bu tablodaki yanıtlardan da anlaşılacağı gibi zihinsel engelli çocuklar ile ilgili eğitim çalışması yapmakta olan özel eğitim öğretmenlerinin “iki boyutlu çalışmalar” konusunu çocuğun el becerisinin gelişimine yeterli katkıyı sağladığı görüşünde oldukları, etkili ve verimli olarak uyguladıkları sonucu ortaya çıkmıştır. “Kolaj çalışması”nın el becerisinin gelişimine katkısının çok olduğu görülmüştür. Özel eğitim öğretmenlerinin “iki boyutlu” çalışmalar konusunu yeterli ve verimli olarak uyguladıkları belirlenmiştir.

Araştırmamıza katılan 2 öğretmenin “iki boyutlu” çalışmalar konusunu az uyguladıkları, “resim çalışmaları”nın çocuğun el becerisinin gelişmesine katkısının az olduğu görüşünde oldukları “iki boyutlu çalışmalar” konusunu amaca yönelik uygulamadıkları belirlenmiştir.

Tablo: 4-8

Çocuğun el becerisinin gelişiminde resim-iş ders programının uygulanması ile ilgili öğretmen görüşleri

“Vitray çalışmaları” ile ilgili Anket			Çok	Orta	Az	Hiç	N
Anket Soru No.	Anket Soruları						
56.	“Vitray çalışmaları”nı çocuğun el becerisinin gelişmesine katkı sağlaması için kullanıyor musunuz?	Kişi Yüzde	8 %33.3	8 %33.3	8 %33.3	— —	24 %100
57.	“Boyama vitray” çatışmasının çocuğun el becerisinin gelişmesine katkısı ne kadardır?	Kişi Yüzde	— —	2 %8.3	4 %16.7	18 %75	24 %100
58.	“Kağıt vitray” konusunun çocuğun el becerisinin gelişimine katkısı ne kadardır?	Kişi Yüzde	— —	4 %16.7	2 %8.3	18 %75	24 %100
59.	“Vitray çalışmaları” konusu ne kadar amaca yönelik uygulanabilmektedir?	Kişi Yüzde	2 %8.3	10 %41.8	10 %41.8	2 %8.3	24 %100

Bu tablodaki yanıtlardan da görülebileceği gibi zihinsel engelli çocuklar ile ilgili eğitim çalışması yapmakta olan özel eğitim öğretmenlerinin “vitray çalışmaları” konusunu çocuğun el becerisinin gelişmesine katkı sağlaması için yeterli ve verimli kullanmadıkları ortaya çıkmıştır. “Boyama vitray” ve “Kağıt vitray” çalışmalarının çocuğun el becerisine katkısının olmadığı 18 öğretmen tarafından belirtilmiştir. Yine “vitray çalışmaları”nın yeterli verimlilikte amaca yönelik uygulanmadığı ortaya çıkmıştır. Bu durum “vitray çalışmaları” konusunun uygulanmasında problemler olduğunu göstermektedir.

Her ne kadar böyle bir soru sorulmamışsa da açık uçlu (66.) soruya verilen yanıtlar arasında uygulamada zorluk çekilen konular da sıralanmıştır. Araştırmamıza katılan 16 öğretmen “vitray çalışması” konularının uygulanmasında güçlüklerle karşılaştıklarını belirtmişlerdir (Tablo: 6).

Tablo: 4-9

Çocuğun el becerisinin gelişiminde resim-iş ders programının uygulanması ile ilgili öğretmen görüşleri

Anket Soru No.	“Artık malzemeler” ile ilgili Anket Soruları		“Artık malzemeler” ile ilgili Anket Soruları				N
			Çok	Orta	Az	Hiç	
60.	“Artık malzemeler” konusunu çocuğun el becerilerinin gelişmesine katkı sağlaması için uyguluyor musunuz?	Kişi Yüzde	18 %75	2 %8.3	4 %16.7	— —	24 %100
61.	“Artık malzemeleri tanıma”nın çocuğun el becerisinin gelişimine katkısı ne kadardır?	Kişi Yüzde	12 %50	12 %50	— —	— —	24 %100
62.	“Artık malzemelerle çalışmalar” yapmanın çocuğun el becerisinin gelişimine katkısı ne kadardır?	Kişi Yüzde	18 %75	6 %25	— —	— —	24 %100
63.	“Artık malzemeler” konusu ne kadar amacına yönelik uygulanabilmektedir?	Kişi Yüzde	18 %75	6 %25	— —	— —	24 %100

Bu tablodaki yanıtlardan da görülebileceği gibi zihinsel engelli çocuklar ile ilgili eğitim çalışması yapmakta olan özel eğitim öğretmenlerinin “Artık malzemeler” konusunu çocuğun el becerisinin gelişmesine katkı sağlamak amacı ile yeterli olarak uyguladıkları görülmektedir. “Artık malzemeleri tanıma”, “Artık malzemelerle çalışmalar” yapmanın çocuğun el becerisinin gelişmesine yeterli katkıyı sağladığı belirlenmiştir. Bununla birlikte “Artık malzemeler” konusunun yeterli düzeyde amaca yönelik uygulandığı sonucu ortaya çıkmıştır.

Araştırmamıza katılan 4 öğretmenin ise “Artık malzemeler” konusunu yeterli düzeyde uygulamadıkları belirlenmiştir.

Tablo: 4-10

Çocuğun el becerisinin gelişiminde resim-iş ders programının uygulanması ile ilgili öğretmen görüşleri

“Resim iş ders programı uygulaması” ile ilgili			Çok	Orta	Az	Hiç	N
Anket Soru No.	Anket Soruları						
64.	“Resim-iş dersi programı içerisinde yer alan tüm konuların uygulanması çocuğun el becerisinin gelişimine katkıda bulunuyor mu?”	Kişi	12	12	—	—	24
		Yüzde	%50	%50	—	—	%100
65.	Resim-iş dersi programının uygulanması ile ilgili ne kadar zorlukla karşılaşıyorsunuz?	Kişi	4	20	—	—	24
		Yüzde	%16.7	%83.3	—	—	%100

Bu tablodaki yanıtlardan da görülebileceği gibi zihinsel engelli çocuklar ile ilgili eğitim çalışması yapmakta olan özel eğitim öğretmenlerinin “Resim-iş” dersi programında yer alan tüm konuların uygulanmasının çocuğun el becerisinin gelişimine yeterli düzeyde katkı sağla-

dığı görüşünde oldukları, yine özel eğitim öğretmenlerinin “resim-iş” ders programının uygulanması sırasında ise güçlüklerle karşılaştıkları belirlenmiştir. Araştırma anketimizde yer alan (66.) açık uçlu soruda karşılaşılan güçlükler belirlenmiştir (Tablo: 6).

Tablo: 5

Okullarda çalışmaların el becerisinin gelişimine yönelik sistemli ve düzenli bir şekilde yapıldığı, malzemelerin kullanımı ve niteliklerine göre ayrılabilceği bir ortamın bulunması ile ilgili öğretmen görüşleri

Anket Soru No.	Anket Soruları		Evet	Hayır	N
14.	Resim-iş dersinin yapılması için uygun bir ortam (atölye) var mı?	Kişi	4	20	24
		Yüzde	% 16.7	%83.3	% 100
15.	Resim-iş dersinin yapıldığı ortamda çocukların yaptığı çalışmalar el becerilerinin geliştirilmesi amacına yönelik mi?	Kişi	18	6	24
		Yüzde	%75	%25	% 100
16.	Resim-iş dersinin uygulandığı ortamda kullanılan malzemelerin kullanım kolaylığı var mı?	Kişi	18	6	24
		Yüzde	%75	%25	% 100
17.	Resim-iş dersinin uygulandığı ortamda çalışmalar sistemli ve birbirini tamamlar nitelikte mi?	Kişi	12	12	24
		Yüzde	%50	%50	%100

Bu tablodaki yanıtlardan da görülebileceği gibi zihinsel engelli çocuklar ile ilgili eğitim veren okullarda resim-iş dersinin yapılması için uygun bir ortam (Atölye)’in olmadığı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte resim-iş dersinin yapıldığı ortamda çocukların yaptığı çalışmaların el becerilerinin geliştirilmesi amacına yönelik olarak verimli uygulandığı, resim-iş dersinin uygulandığı ortamda kullanılan malzemelerin kullanım kolaylığının yeterli düzeyde olduğu görülmektedir. Buna rağmen

resim-iş dersinin uygulandığı ortamda çalışmaların yeterince sistemli ve birbirini tamamlar nitelikte olmadığı belirlenmiştir.

Tablo: 6

Okullarda çocukların el becerisinin gelişiminde resim-iş dersi program konularının uygulanmasına ilişkin öğretmen görüşleri

Görüşler	Sayı	Yüzde
Resim-iş dersi atölyesinin bulunmamasının resim-iş programının uygulanmasında aksaklıklar oluşturduğu	23	%96
Resim-iş ders saatine ayrılan sürenin daha fazla olması gerektiği	24	%100
Malzeme edinilmesinde sıkıntılar yaşandığı	23	%96
Zihinsel engelli çocukların resim-iş programında aşağıdaki konuların uygulanmasında güçlüklerle karşılaştığı		
Vitray çalışması	16	%66.6
Su kağıdı çalışması	16	%66.6
Kola kağıdı çalışması	21	%87.5
Yeterli düzeyde resim-iş eğitimine sahip olunamayıp	23	%96
Beceri kazanma, unutmama ve geliştirme için zihinsel engelli çocukların ailelerinde ev ortamında uygulamaya yönelik destekleyici çalışmalar yapmalarını gerektiği	21	%87.5

Tablo 6’da okullarda çocukların el becerisinin gelişiminde resim-iş dersi program konularının uygulanmasına ilişkin öğretmen görüşlerine yönelik, “resim-iş dersi programı uygulaması ile ilgili düşünce ve önerileriniz nedir?” açık uçlu sorusuna (66 soru) 23 öğretmen resim-iş dersi atölyesinin bulunmamasının resim-iş ders programının uygulanmasında aksaklıklar oluşturduğu, 24 öğretmen resim-iş ders saatine ayrılan sürenin daha fazla olması gerektiği, 24 öğretmen malzeme elde edilmesinde sıkıntılar yaşandığı, zihinsel engelli çocukların resim-iş ders programı konularından 16 öğretmen vitray çalışmasının, 16 öğret-

men su kağıdı çalışmasının, 21 öğretmen kola kağıdı çalışmasının uygulanmasında güçlüklerle karşılaştığı, 23 öğretmen yeterli resim-iş eğitimine sahip olunmadığı ile ilgili görüşlerini belirtmiştir. Ayrıca zihinsel engelli çocukların sık tekrarla öğrendikleri gözönünde tutulursa beceriyi kazandıktan sonra unutmaması ve geliştirmesi açısından ailelerinin de destek olmaları gerekliliği 21 öğretmen tarafından vurgulanmıştır.

4.2. Yorum

Bu bölümde, bulgulardan elde edilen öğretmen görüşlerinin yorumu yer almaktadır.

Araştırmamızın bulgularından elde edilen bilgilere göre; zihinsel engelli çocuklara eğitim veren okullardaki özel eğitim öğretmenlerinin tümünün resim-iş eğitimi konusunda hizmet öncesi bir eğitime sahip olmadıkları belirlenmiştir. Araştırmamızda 24 öğretmenden 12'sinin resim-iş konusunda lisans eğitimi sırasında ders bazında eğitim aldıkları, resim-iş öğretmenleri ile ilişki kurarak dersleri daha verimli bir biçimde işleyebilme gayreti içerisinde oldukları da belirlenmiştir.

Amerika Birleşik Devletleri, Ohio Eğitim Bölümü yalnızca teknik uzman konusunda değil, yayımlanmış tüzük ve bilgiler doğrultusunda da resim-iş eğitimi öğretmenleri gibi sanat öğretmenlerinin ihtiyaçlarını karşılamak için oluşturulmuş önemli Amerikan ulusal eğitim merkezlerinden biridir. Bu doğrultuda Wolfensberger, Narje, Olshansky Perske ve Roos (1972)'un aşamalandırdığı normalleştirme ilkesine uygun engelli öğrenciler için güzel sanatlar eğitiminde birtakım uygulamalar tavsiye edilmektedir. Lovano, Kerr ve Savage (1976) Indiana'da özel eğitimcileri incelemişler ve bunun farkına varmışlardır: Gerçekten de sanat içerikli bir programı, az oranda kullanılmış ve takip edilmiştir. Bunun yerine birçok sınıfta sanat öğretimi programsız ve bir sıraya oturtulmadan yapılmıştır (Salderay, 2001).

Sturgess, sanattan yoksun uzmanlar tarafından engelli öğrencilere eğitim verildiğini belirlemiş ve bundan dolayı öğrenciler için örnek niteliğindeki sanat programlarını araştırmıştır.

Yine araştırmamızın bulgularından elde edilen bilgilere göre; özel eğitim öğretmenlerinden araştırmamıza katılan 20'sinin çocukların engellilik durumuna uygun resim-iş dersi programını verimli olarak uyguluyor olduğu ortaya çıkmıştır. Resim-iş dersi etkinliklerinin çocukların beceri düzeylerine göre ayırım yapılarak etkin bir şekilde uyguladığı ortaya çıkmıştır.

Verilen yanıtlar doğrultusunda özel eğitim öğretmenlerinin resim-iş ders programını çocukların engellilik durumlarına uygun ve yeterli düzeyde uyguladıkları, resim-iş dersi etkinliklerinde çocukların beceri düzeylerine göre ayırım yapılarak uygulandığı belirlenmiştir.

Bryant ve Schwan (1971), 15 ayrı sanat dersinin temel tasarım elemanlarını geliştirmişlerdir; sistemli eğitim doğrultusunda gerçekleşen deneyimler, uygulamalar ve tekniklerin tekrarı, elleri ve elle ilgili fonksiyonları kapsamaktadır. Bununla birlikte özgün tasarımların yaratımı sürecinde sanat bilgisi ve sanat becerilerinde kazanılmış niteliklerin gelişimsel engellilik koşullarına sahip öğrencilere yarar sağladığı da Bryant ve Schwan tarafından ortaya çıkarılmıştır (Salderay, 2001).

Sanat materyalleri zihinsel engelli çocuklar için ellerini ve gözlerini kullanmada bazı gerçekleri görmede ve seçim yapmada yararlı sonuçlar verebilir. Sanat çalışmaları yoluyla eğitim daha da verimli olabilir.

Araştırmamızın bulgularından elde edilen bilgilere göre; zihinsel engelli çocuklar ile ilgili eğitim çalışması yapmakta olan özel eğitim öğretmenlerinin resim-iş dersi programının fiziksel gelişimde tedavi edici yönünü, eğitimde etkili olarak uyguladıkları, yine araştırmamıza

katılan özel eğitim öğretmenlerinin tümünün çocuğun el becerisinin gelişiminde etkili olarak resim-iş dersinden faydalandıkları anlaşılmaktadır. Buna rağmen, özel eğitim öğretmenlerinin resim-iş etkinliklerinin sonucunda çocuğun ne tür bir beceri kazanabileceğinin ölçümünü önceden yeterince yapmadıkları ortaya çıkmıştır. Öğretmenin çocuğun güven duygusunun gelişiminde resim-iş dersinden etkili olarak faydalandığı, aynı şekilde 20 öğretmenin çocuğun cesaretini geliştirmede resim-iş dersini etkili olarak kullandığı anlaşılmaktadır. Araştırmamıza katılan tüm öğretmenlerin çocuğun gelişiminde motivasyonunu arttırmak için resim-iş dersini yeterli ve etkin olarak kullandığı belirlenmiştir.

Araştırmamızda öğretmenlerin tümünün çocuğun el becerisinin gelişiminde etkili olarak resim-iş dersinden faydalandıkları, bununla birlikte yine öğretmenlerin tümünün çocuğun gelişiminde motivasyonunu arttırmak için resim-iş dersini etkili ve verimli olarak kullandıkları belirlenmiştir.

Sanat çalışmaları parmak kaslarının kuvvetlenmesine, yırtma gibi kaba hareketlerden kesme, katlama, yapıştırma gibi daha ince hareketlere doğru bir yön izler, ilköğretim okulu zihinsel engelli çocuklar için boya ve fırça kontrolü önemli bir gelişmedir. Aynı şekilde çocuklar elleriyle artık malzemeleri, yapıştırarak ve şekillendirerek duygusal doyum yaşamalarının yanı sıra parmak kaslarının kuvvetlenmesine, daha koordineli hareket etmesine katkı sağlar.

Çocuk yaşına ve gelişim özelliklerine uygun materyal ve ortam bulduğu an hayal gücü ve duygularını birleştirecek iç dünyasını dışa aktarabilir. Çocuğa bu olanağı veren aktivitelerin başında sanatla ilgili aktiviteler gelir.

Araştırmamızın bulgularından elde edilen bilgilere göre; zihinsel engelli çocuklar ile ilgili eğitim çalışması yapmakta olan özel eğitim öğretmenleri “Yoğurma maddeleri” konusu ile ilgili el ile “sıkma” ve

“bastırma”, “parmakları arasında yuvarlama”, “parmakla çukurlaştırma”, “el ile şekillendirme”, “bastırarak”, “kazıyarak” şekil verme çalışmalarının çocuğun el becerisinin gelişimine katkısının çok olduğunu belirtmelerine rağmen çocuğun el becerisinin gelişmesine katkı sağlaması için yeterince uygulamadıkları görülmektedir. Bununla birlikte yanıtlar doğrultusunda “Yoğurma maddeleri” konusunun yeterli düzeyde yönelik olarak uygulandığı belirlenmiştir.

“Kağıt çalışmaları” konusunu çocuğun el becerisinin gelişimine katkı sağlaması için etkin biçimde uyguladığı görülmektedir. “Kağıt çalışmaları” konusunda yer alan kağıdı “yırtma ve yapıştırma”, “makas kullanma”, “makasla kağıt kesme” ile ilgili uygulamaların çocuğun el becerisinin gelişimine katkı sağladığı belirlenmiştir. “Kağıt katlama” çalışmasının çocuğun el becerisinin gelişmesine katkısının çok olduğunu belirten 20 öğretmenin yanı sıra araştırmamıza katılan öğretmenlerin 4’ünün bu çalışmanın katkısının az olduğunu belirttiği görülmektedir. Bununla birlikte “Kağıt çalışmaları” konusunun yeterli düzeyde amaca yönelik olarak uygulandığı belirlenmiştir.

“Çizgisel çalışmalar” konusunu çocuğun el becerisinin gelişmesine katkı sağlaması için yeterli düzeyde kullandıkları görülmektedir. “Çizgisel çalışmalar” konusunda yer alan “Cetvelle çizgi” çalışması ve “Şablonla çizgi” çalışmasının çocuğun el becerisinin gelişimine katkı sağladığı bununla birlikte “Çizgisel çalışmalar” konusunun yeterli kadar amaca yönelik uygulanmadığı belirlenmiştir.

“Renkli çalışmalar” konusunu çocuğun el becerisini katkı sağlamak amacı ile etkili ve verimli şekilde uyguladıkları belirlenmiştir. Bununla birlikte “Renkli çalışmalar” konusunda yer alan “Pastel boya”, “Kuru boya”, “Sulu boya”, “Parmak boya”, “Pastel boya kazıma” uygulamalarının çocuğun el becerisine katkısının fazla olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Sayılan uygulama konularından “Parmak boya”.

“Kuru boya” uygulamalarının çocuğun el becerisinin gelişmesine katkısının çok olduğu yanıtını veren 18 öğretmen görüşleri doğrultusunda bu uygulamanın çocuğun el becerisine katkı sağlama oranının yüksek olduğunu ortaya çıkarmıştır, özel eğitim öğretmenlerinin tümünün “Renkli çalışmalar” konusunda hazırlanmış kompozisyonlar kullanılmasının çocuğun el becerisinin gelişimine katkı sağladığı görüşünde oldukları görülmüş buna rağmen yine tüm öğretmenler tarafından “Renkli çalışmalar”ın yeterli ve verimli olarak amaca yönelik uygulanmadığı belirlenmiştir.

“Baskı teknikleri” konusunda yer alan “Patates baskı” çalışmasının çocuğun el becerisinin gelişmesine katkısının çok olduğu görüşünde oldukları ortaya çıkmıştır, bununla birlikte “Yaprak baskı”, “Sünger baskı”, “İp baskı” çalışmalarının aynı düzeyde katkıyı sağlamadığı görülmüştür. “Baskı teknikleri” konusunun çocuğun el becerilerinin gelişmesine katkı sağlaması için etkili ve verimli olarak uygulandığı, bununla birlikte tam ve verimli olarak amaca yönelik uygulanmadığı belirlenmiştir.

“Serbest çalışmalar” konusunu çocuğun el becerisinin gelişmesine katkı sağlamak amacı ile yeterli olarak uygulamalarına rağmen, bu konunun tam ve verimli olarak amaca uygun bir biçimde uygulanmadığı belirlenmiştir. “Serbest çalışmalar” konusunda yer alan “Su kağıdı”, “kola kağıdı” çalışmalarında çocuğun el becerisinin gelişimine katkısının yetersiz olduğu görülmüştür. Araştırmamıza katılan öğretmenlerden 18’inin “Kola kağıdı” çalışmasının çocuğun el becerisinin gelişmesine hiç katkı sağlamadığı görüşünde olmaları, konunun uygulanması ile ilgili problemlerin olduğunu göstermiştir.

Her ne kadar böyle bir soru sorulmamışsa da açık uçlu (66.) soruya verilen yanıtlar arasında uygulamada zorluk çekilen konular da sıralanmıştır. 21 öğretmen “Kola kağıdı” çalışmasının, 16 öğretmen de “Su kağıdı” çalışmasının uygulanmasında güçlüklerle karşılaştıklarını ifade etmişlerdir (Tablo: 6).

“İki boyutlu çalışmalar” konusunu çocuğun el becerisinin gelişimine yeterli katkıyı sağladığı görüşünde oldukları, etkili ve verimli olarak uyguladıkları sonucu ortaya çıkmıştır. “Kolaj çalışması”nın el becerisinin gelişimine katkısının çok olduğu görülmüştür. Özel eğitim öğretmenlerinin “iki boyutlu” çalışmalar konusunu yeterli ve verimli olarak uyguladıkları belirlenmiştir.

Araştırmamıza katılan 2 öğretmenin “iki boyutlu” çalışmalar konusunu az uyguladıkları, “resim çalışmaları”nın çocuğun el becerisinin gelişmesine katkısının az olduğu görüşünde oldukları “iki boyutlu çalışmalar” konusunu amaca yönelik uygulamadıkları belirlenmiştir.

“Vitray çalışmaları” konusunu çocuğun el becerisinin gelişmesine katkı sağlaması için yeterli ve verimli kullanmadıkları ortaya çıkmıştır. “Boyama vitray” ve “Kağıt vitray” çalışmalarının çocuğun el becerisine katkısının olmadığı 18 öğretmen tarafından belirtilmiştir. Yine “vitray çalışmaları”nın yeterli verimlilikte amaca yönelik uygulanmadığı ortaya çıkmıştır. Bu durum “vitray çalışmaları” konusunun uygulanmasında problemler olduğunu göstermektedir.

Her ne kadar böyle bir soru sorulmamışsa da açık uçlu (66.) soruya verilen yanıtlar arasında uygulamada zorluk çekilen konular da sıralanmıştır. Araştırmamıza katılan 16 öğretmen “vitray çalışması” konularının uygulanmasında güçlüklerle karşılaştıklarını belirtmişlerdir (Tablo: 6).

“Artık malzemeler” konusunu çocuğun el becerisinin gelişmesine katkı sağlamak amacı ile yeterli olarak uyguladıkları görülmektedir. “Artık malzemeleri tanıma”, “Artık malzemelerle çalışmalar” yapmanın çocuğun el becerisinin gelişmesine yeterli katkıyı sağladığı belirlenmiştir. Bununla birlikte “Artık malzemeler” konusunun yeterli düzeyde amaca yönelik uygulandığı sonucu ortaya çıkmıştır.

Araştırmamıza katılan 4 öğretmenin ise “Artık malzemeler” konusunu yeterli düzeyde uygulamadıkları belirlenmiştir.

“Resim-iş” dersi programında yer alan tüm konuların uygulanmasının çocuğun el becerisinin gelişimine yeterli düzeyde katkı sağladığı görüşünde oldukları, yine özel eğitim öğretmenlerinin “resim-iş” ders programının uygulanması sırasında ise güçlüklerle karşılaştıkları belirlenmiştir. Araştırma anketimizde yer alan (66.) açık uçlu soruda karşılaşılan güçlükler belirlenmiştir (Tablo: 6).

Zihin Engelli Çocuklar Ulusal Topluluğu (ABD, 1973) bir grup etkinliğinde idareci konumunda olan eğitimci: “Kendine güven duyma, fiziksel koordinasyonun artması, vücudun farkında olunması, başarı duygusunun gerekliliği ve öğrencilerin basit bir şekilde kendilerinden hoşlanabilmelerini bağdaştırmak için çocukların gerçekleştirmeye çalıştırdıkları yeteneklerin tamamını önemli bir noktada ilişkilendirmelidir” şeklinde bir açıklamada bulunmuştur.

Araştırma bulgularından edinilen bilgilere göre; zihinsel engelli çocuklar ile ilgili eğitim veren okullarda resim-iş dersinin yapılması için uygun bir ortam (Atölye)’in olmadığı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte resim-iş dersinin yapıldığı ortamda çocukların yaptığı çalışmaların el becerisinin geliştirilmesi amacıyla yönelik olarak verimli uygulandığı, resim-iş dersinin uygulandığı ortamda kullanılan malzemelerin kullanım kolaylığının yeterli düzeyde olduğu görülmektedir. Buna rağmen resim-iş dersinin uygulandığı ortamda çalışmaların yeterince sistemli ve birbirini tamamlar nitelikte olmadığı belirlenmiştir.

Polloway ve Potton (1993)’un belirttiği gibi; eğer sanat eğitimi, sınıf içinde veya dışında sanatın anlamlı bir şekilde kullanımı ve yaratıcılığı etkileyen bir unsur olarak algılanabilirse, sanatın diğer kullanım alanları içinde farklı bir perspektifte ele alınmasını sağlayabilir (Salderay, 2001).

Polloway ve Paton (1993): “Bireylerin birçoğu varolan koşulları etkili bir şekilde kullanabilmektedir. Bu gözönünde tutulduğunda, öğretmenler öğrenciler üzerinde belli temel koşulları oluşturmak isteyebilir. Bu etki içerisinde donatı ve sanat malzemelerine duyulan gereksinim sanat eğitimi programının doğasına bağlıdır” şeklinde bir açıklamada bulunmuşlardır (Salderay, 2001).

Okullarda çocukların el becerisinin gelişiminde resim-iş dersi program konularının uygulanmasına ilişkin öğretmen görüşlerine yönelik, “resim-iş dersi programı uygulaması ile ilgili düşünce ve önerileriniz nedir?” açık uçlu sorusuna (66 soru) 23 öğretmen resim-iş dersi atölyesinin bulunmamasının resim-iş ders programının uygulanmasında aksaklıklar oluşturduğu, 24 öğretmen resim-iş ders saatine ayrılan sürenin daha fazla olması gerektiği, 24 öğretmen malzeme elde edilmesinde sıkıntılar yaşandığı, zihinsel engelli çocukların resim-iş ders programı konularından 16 öğretmen vitray çalışmasının, 16 öğretmen su kağıdı çalışmasının, 21 öğretmen kola kağıdı çalışmasının uygulanmasında güçlüklerle karşılaştığı, 23 öğretmen yeterli resim-iş eğitimine sahip olunmadığı ile ilgili görüşlerini belirtmiştir. Ayrıca zihinsel engelli çocukların sık tekrarlar öğrendikleri gözönünde tutulursa beceriyi kazandıktan sonra unutmaması ve geliştirmesi açısından ailelerinin de destek olmaları gerekliliği 21 öğretmen tarafından vurgulanmıştır.

Yine bu araştırmanın bulgularından edinilen bilgilere göre Resim-iş dersi programı içerisinde yer alan tüm konuların uygulamasının çocuğun el becerisinin gelişimine katkı sağlanması amacı ile yeterli olarak uygulandığı, resim-iş dersi programının uygulanması ile ilgili karşılaşılan zorluklara rağmen yeterli ve verimli olarak uygulandığı görülmektedir. Bu da Resim-iş programının karşılaşılan zorluklara rağmen tam ve verimli olarak çocuğun el becerisinin gelişimine katkı sağlamak amacı ile uygulandığını göstermektedir.

5. ÖZET, YARGI VE ÖNERİLER

Bu bölümde, bundan önceki bölümlerin özeti, araştırma sonucunda ulaşılabilen yargılar, uygulamacılar ve araştırmacılar için önemli görülen bazı öneriler yer almaktadır.

5.1. Özet

Bu araştırma ilköğretim okulu zihinsel engelli çocukların el becerilerinin gelişmesine resim-iş dersinin katkısı ile ilgili öğretmen görüşlerinin belirlenmesi için gerçekleştirilmiştir. Bu amaca yönelik 6 problem sorusu oluşturulmuştur. Araştırmanın evreni, Eskişehir il sınırları içerisinde ilköğretim okulu zihinsel engelli bireylere eğitim veren okullarda çalışan özel eğitim öğretmenleri olarak belirlenmiştir. Belirlenen bu evren kapsamında araştırmanın niteliklerine uygun 20 okuldan 24 öğretmen belirlenmiştir.

Araştırmada temel veri toplama aracı olarak anket formu kullanılmıştır. Oluşturulan anket formu (Ek: A'da) üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kişisel bilgiler; ikinci bölümde resim-iş dersi uygulama ve resim-iş eğitim ortamı ile ilgili öğretmen görüşlerine yönelik sorular hazırlanmış, ikinci bölüme ait olan soruların yanıtları "evet" ve "hayır" olarak düzenlenmiş üçüncü bölümde ise, resim-iş dersi programının uygulanması ile ilgili öğretmen görüşlerini almaya yönelik sorulara yer verilmiş, üçüncü bölüme ait soruların yanıtları "çok", "orta", "az", "hiç" olarak düzenlenmiştir.

Araştırma sonucunda elde edilen veriler niceliksel olarak analiz edilmiştir. Anket formuna yönelik altı ayrı tablo oluşturulmuştur. Bu çizelgelerin birincisinde öğretmenlerin sorulara verdiği "evet" ve "hayır" yanıtlarının dağılımı ve yüzdeler hesaplanması yer almış, ikinci çizelgede ise öğretmenlerin sorulara "çok", "orta", "hiç", "az" yanıtlarının dağılımı ve yüzdeler hesaplanması yer almıştır. Bu doğrultuda

araştırmanın bulgularından elde edilen bilgilere göre; özel eğitim öğretmenlerinin yeterli resim-iş dersi eğitim almadığı, ilköğretim okulu zihinsel engelli çocuklara eğitim veren okullarda resim-iş dersi ile ilgili uygun bir ortam (atölye) olmadığı, resim-iş dersi, programı içindeki konuların uygulanmasında malzeme teminin güçlükleri ile karşılaştığı. bu olumsuzluklara karşın resim-iş dersi programı içinde yer alan konuların çocuğun güven, cesaret duygularının geliştirilmesi, çocuğun motivasyonunu artırma yönünde amaca uygun olarak kullanılmakta olduğu, zihinsel engelli çocukların beceri düzeylerine göre ayırım yapılarak, fiziksel gelişiminde tedavi edici yönünü ön plana çıkararak uygulandığı, çalışma ortamı içinde malzemelerin kullanım kolaylığı, çalışmaların sistemli ve birbirini tamamlar nitelikte olduğu, resim-iş dersinin yapıldığı ortamda çocuğun yaptığı çalışmaların çocuğun el becerisinin gelişmesine yönelik olduğu, resim-iş programı içinde yer alan konulardan; “Yoğurma maddeleri”, “Kağıt çalışmaları”, “Çizgisel çalışmalar”, “Renkli çalışmalar”, “Artık malzemeler” konularının başarılı ve çocuğun el becerisinin gelişmesine katkı sağlaması amacı ile etkin bir biçimde uygulandığı. “Baskı teknikleri”, “Serbest çalışmalar” konularının orta seviyede amaca yönelik uygulandığı, “Vitray çalışmaları” konusunun uygulamasının başarılı ve etkin olmadığı, öğretmen görüşlerinde edinilen bilgiler doğrultusunda; Resim-iş dersi programı içerisinde yer alan tüm konuların uygulanmasının çocuğun el becerisinin gelişimine katkı sağladığı, yine öğretmenlerin programı uygulama sırasında zorluklarla karşılaştıkları görülmektedir.

5.2. Yargı

Bu araştırma ilköğretim okulu zihinsel engelli çocukların el becerilerinin gelişmesine resim-iş dersinin katkısı ile ilgili öğretmen görüşlerini belirlemeye yönelik gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmanın bulgularından elde edilen bilgiler ve araştırmanın alt problem sorularında ele alınan cevapların içeriklere göre; aşağıdaki yargılara varılmıştır.

1. Okullarda zihinsel engelli çocuklara eğitim veren özel eğitim öğretmenlerinin lisans eğitimi sırasında resim-iş ile ilgili yeterli düzeyde eğitim almadıkları belirlenmiştir.

2. Okullarda zihinsel engelli çocuklara verilen resim-iş eğitimindeki potansiyel gücün etken bir şekilde özel eğitim öğretmenleri tarafından kullanıldığı belirlenmiştir.

3. Okullarda özel eğitim öğretmenleri tarafından resim-iş dersi ile ilgili çalışmaların uygulama ortamları içerisinde sistemli ve çocuğun çok yönlü gelişmesine katkı sağlayacak nitelikte uygulandığı belirlenmiştir.

4. Özel eğitim öğretmenlerinin resim-iş dersinin çocuğun el becerisinin gelişimine katkı sağlaması yönünde uygulamalara gerekli önemi verdikleri, resim-iş dersi programının çocuğun el becerisinin gelişimine katkı sağladığı belirlenmiştir.

5. Okullarda resim-iş dersi ile ilgili çalışmaların el becerisinin gelişimine yönelik sistemli ve düzenli bir şekilde yapıldığı, malzemelerin kullanım ve niteliklerine göre ayrılabilceği bir ortamın (atölye) bulunmadığı, çalışmaların sınıf ortamında düzenlendiği belirlenmiştir.

6. Okullarda çocukların el becerilerinin gelişmesinde resim-iş dersi uygulandığı görülmüştür, basit oranda da olsa malzeme ve çevresel düzenlemelerin kullanıldığı belirlenmiştir. Resim-iş dersinin varılmak istenen amaç doğrultusunda uygulanabilmesi için varolan durumun yeterli olmadığı görülmektedir.

Araştırma sonucunda belirlenen eksiklere rağmen özel eğitim öğretmenleri tarafından ilköğretim okulu zihinsel engelli çocukların el becerisinin gelişimine katkı sağlamak amacı ile resim-iş dersi konularının yeterli düzeyde uygulandığı görülmektedir.

5.3. Öneriler

Araştırmanın bulguları doğrultusunda uygulamaya ve ileri araştırmalara yönelik bir takım önerilerde bulunabilir.

Uygulamaya yönelik öneriler

1. Özel eğitim öğretmenleri, alan bilgilerinin yanı sıra yeterli oranda zihinsel engelli çocukların eğitimde kullanılan resim-iş dersi uygulaması konusunda bilgilendirilmelidir.

2. Özel eğitim öğretmenleri resim-iş dersi uygulaması sırasında, resim-iş eğitimi öğretmenleri ile işbirliği yapmalıdır.

3. Zihinsel engelli çocuklara verilen resim-iş eğitimindeki potansiyel gücün etken bir şekilde kullanım verimliliğini arttırmak için okullarda uygun koşullar sağlanmalıdır.

4. Özel eğitim öğretmenlerinin resim-iş dersini, çocuğun el becerisinin gelişmesine katkı sağlamak amacı ile daha verimli uygulayabilmesi için programın aksayan konuları üzerinde çalışma yapılmalıdır.

5. Zihinsel engelli çocuklara eğitim veren okullarda, resim-iş dersi uygulamalarının çocuğun el becerisinin gelişmesine katkı sağlama amacına yönelik sistemli ve düzenli bir şekilde yapıldığı, gerekli malzemelerin kullanım ve niteliklerine göre ayrıldığı bir atölye yer almalıdır.

6. Resim-iş dersinin zihinsel engelli çocukların el becerisinin gelişmesine katkı sağlamak amacı ile uygulanmasının verimliliğini arttırmak için, varolan program ve ortam koşulları araştırılmalıdır.

7. Resim-iş dersi programının çocuğun el becerisinin gelişmesine katkı sağlama amacına yönelik verimliliği arttırmak için malzeme ve çevresel düzenlemeler, resim-iş dersi programı ile birlikte ve program amacını destekleyici nitelikte kullanılmalıdır.

İleri Araştırmalara Yönelik Öneriler

1. Böyle bir araştırmanın, Türkiye'deki tüm zihinsel engelli çocuklara eğitim veren okulların kapsayacak şekilde yapılması önerilebilir.

2. Resim-iş dersi ile birlikte plastik sanatlar eğitimiyle ilgili diğer alanlar (heykel, seramik, baskı yapımı, fotoğrafçılık... vb.) programlaştırılarak zihinsel engelli çocukların el becerisinin gelişimine sağladığı katkının değerlendirilmesi önerilebilir.

3. Resim-iş dersinin zihinsel engelli çocukların el becerisinin gelişmesine katkısının araştırılmasında, özel eğitim öğretmeni, resim-iş öğretmeni, fizyoterapist ve meşguliyet terapistinin koordineli çalışması sonucu oluşturulan bir programın rolünün değerlendirilmesi önerilebilir.

4. Zihinsel engelli çocuğa sahip olan ailelerin çocuklarına verilen resim-iş eğitiminin el becerilerinin gelişimine ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi önerilebilir.

5. Okullarda zihinsel engelli çocukları için hazırlanan resim-iş dersi uygulamalarına, özel eğitim öğretmenleri ile birlikte resim-iş dersi öğretmenlerinin de katılması sonucu oluşturulan bir değerlendirme önerilebilir.

6. Hem zihinsel hem de fiziksel engelli çocukların el becerisinin gelişimine resim-iş dersinin katkısı ile ilgili özel eğitim öğretmenlerinin görüşlerinin değerlendirilmesi önerilebilir.

7. Hem zihinsel hem de fiziksel engelli çocuklarla çalışan fizyoterapistlerin, resim-iş dersinin çocukların el becerilerinin gelişimine katkısı ile ilgili görüşlerinin değerlendirilmesi önerilebilir.

8. Zihinsel engelli çocukların el becerilerinin gelişiminde resim-iş dersinin katkısı ile ilgili resim-iş dersi öğretmenlerinin rolünün değerlendirilmesi önerilebilir.

9. Zihinsel engelli çocuklara verilen resim-iş dersi eğitiminde kullanılan araç-gereçlerin çocuğun el becerisinin gelişmesine katkısı ile ilgili değerlendirme önerilebilir.

10. Resim-iş dersi programı konularının zihinsel engelli çocuklara sahip aileler tarafından çocuğun el becerilerinin gelişiminde kullanılması durumundaki etkililiğin değerlendirilmesi önerilebilir.

EK. A. ANKET FORMU ÖRNEĞİ**BİRİNCİ BÖLÜM**

1. Cinsiyetiniz;

 Bayan Bay
2. Branşınız;

 Zihinsel engelliler alanı;

 Milli Eğitim Bakanlığının özel eğitim ile ilgili hizmet içi kursuna katılmış olmak
3. Eğitim alanında çalışma süresi;

 1-3 3-5 5 ve fazlası
4. Mezun olduğunuz alan;

 Özel Eğitim Diğer alanlar

İKİNCİ BÖLÜM

İlköğretim okulu zihinsel engelli çocukların resim-İş dersinin uygulanması ve eğitim ortamı ile ilgili sorular;

	EVET	HAYIR
1. Zihinsel Engellilerin eğitimi alanında eğitim aldınız mı?	()	()
2. Resim-İş dersi konusunda eğitim aldınız mı?	()	()
3. Okulunuzda resim-iş dersi veriliyor mu?	()	()
4. Çocukların engellilik durumlarına uygun bir resim-iş dersi eğitim programı uygulanıyor mu?	()	()
5. Resim-iş öğretmenleri ve özel eğitimi öğretmenleri koşulları geliştirme, yeni program hazırlama, farklı seviyelere uygun teknikler geliştirme konusunda fikir alış-verişinde bulunuyor mu?	()	()
6. Çocukların engellilik durumlarına uygun resim-iş dersi programı uyguluyor musunuz?	()	()

7. Okulunuzda yapılan resim-iş dersi etkinlikleri çocukların beceri düzeylerine göre ayırım yapılarak uygulanıyor mu? () ()
8. Resim-iş dersi programın fiziksel gelişimde tedavi edici yönünü uyguladığınız eğitimde uygulanıyor mu? () ()
9. Çocuğun el becerisinin gelişiminde etkili olarak resim-iş dersinden faydalıyor musunuz? () ()
10. Yapılan resim-iş etkinliklerinin sonucunda çocuğun ne tür bir beceri kazanabileceğinin ölçümünü önceden yapıyor musunuz? () ()
11. Çocuğun güven duygusunun gelişiminde resim-iş dersinden faydalıyor musunuz? () ()
12. Resim-iş dersini çocuğun cesaretini geliştirmede kullanıyor musunuz? () ()
13. Çocuğun gelişiminde motivasyonu arttırmak için resim-iş dersini kullanıyor musunuz? () ()
14. Resim-iş dersinin yapıldığı için uygun bir ortam (atölye) var mı? () ()
15. Resim-iş dersinin yapıldığı ortamda çocukların yaptığı çalışmalar el becerilerinin geliştirilmesi amacına yönelik mi? () ()
16. Resim-iş dersinin uygulandığı ortamda kullanılan malzemelerin kullanım kolaylığı var mı? () ()
17. Resim-iş dersinin uygulandığı ortamda çalışmalar sistemli ve birbirini tamamlar nitelikte mi? () ()

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İlköğretim okulu zihinsel engelli çocuklarına resim-iş ders programının uygulanması ile ilgili sorular;

	ÇOK	ORTA	AZ	HİÇ
18. “Yoğurma maddeleri” konusunu çocuğun el becerisinin gelişmesine katkı sağlaması için uyguluyor musunuz?	()	()	()	()
19. “Yoğurma maddeleri ile çalışmalar” konusunda eliyle “sıkma” ve “bastırma” yapmasının çocuğun el becerisinin gelişimine katkısı ne kadardır?	()	()	()	()

20. “Yoğurma maddeleri ile çalışmalar” konusunda
“parmakları arasında yuvarlama” ve “Parmakla
çukurlaştırma” yapmasının çocuğun el becerisinin
gelişimine katkısı ne kadardır? () () () ()
21. “Yoğurma maddeleri ile çalışmalar” konusunda
“eliyle şekillendirme”, “bastırarak”, “kazıyarak”
şekil vermenin çocuğun el becerisinin gelişmesine
katkısı ne kadardır? () () () ()
22. “Yoğurma maddeleri” konusu ne kadar amaca
yönelik uygulanabilmektedir? () () () ()
23. “Kağıt çalışmaları” konusunu çocuğun el becerisinin
gelişimine katkı sağlaması için uyguluyor musunuz? () () () ()
24. Kağıdı “yırtma” ve “yapıştırma” çalışmalarının
çocuğun el becerisinin gelişmesine katkısı
ne kadardır? () () () ()
25. “Kağıt katlama” çalışmasının çocuğun el
becerisinin gelişmesine katkısı ne kadardır? () () () ()
26. “Makas kullanma” çalışmasının çocuğun el
becerisinin gelişmesine katkısı ne kadardır? () () () ()
27. “Makasla kağıt kesme” çalışmasının çocuğun el
becerisinin gelişmesine katkısı ne kadardır? () () () ()
28. “Kağıt çalışmaları” konusu ne kadar amaca
yönelik uygulanabilmektedir? () () () ()
29. “Çizgisel çalışmalar” konusunu çocuğun el
becerisinin gelişmesine katkı sağlaması için
uyguluyor musunuz? () () () ()
30. “Cetvelle çizgi” çalışmasının çocuğun el
becerisinin gelişimine katkısı ne kadardır? () () () ()
31. “Şablonla çizgi” çalışmasının çocuğun el
becerisinin gelişimine katkısı ne kadardır? () () () ()
32. “Çizgisel çalışmalar” konusu ne kadar amaca
yönelik uygulanabilmektedir? () () () ()

33. “Renkli çalışmalar” konusunu çocuğun el becerisinin gelişmesine katkı sağlaması için uyguluyor musunuz? () () () ()
34. “Pastel boya” çalışmasının çocuğun el becerisinin gelişimine katkısı ne kadardır? () () () ()
35. “Kuru boya” çalışmasının çocuğun el becerisinin gelişimine katkısı ne kadardır? () () () ()
36. “Sulu boya” çalışmasının çocuğun el becerisinin gelişimine katkısı ne kadardır? () () () ()
37. “Parmak boya” çalışmasının çocuğun el becerisinin gelişimine katkısı ne kadardır? () () () ()
38. “Pastel boya kazıma” çalışmasının çocuğun el becerisinin gelişimine katkısı ne kadardır? () () () ()
39. “Renkli çalışmalar” konusu ne kadar amaca yönelik uygulanabilmektedir? () () () ()
40. “Renkli çalışmalar” konusunda hazırlanmış kompozisyonların kullanılmasının çocuğun el becerisinin gelişmesine katkısı ne kadardır? () () () ()
41. “Renkli çalışmalar” konusunda kompozisyonların çocuğun çizmesinin el becerisine katkısı ne kadardır? () () () ()
42. “Sünger baskı” konusunu çocuğun el becerisinin gelişmesine katkı sağlaması için uyguluyor musunuz? () () () ()
43. “Yaprak baskı” çalışmasının çocuğun el becerisinin gelişimine katkısı ne kadardır? () () () ()
44. “İp baskı” çalışmasının çocuğun el becerisinin gelişimine katkısı ne kadardır? () () () ()
45. “Patates baskı” çalışmasının çocuğun el becerisinin gelişimine katkısı ne kadardır? () () () ()
46. “Baskı teknikleri” konusu ne kadar amaca yönelik uygulanabilmektedir? () () () ()

47. “Baskı teknikleri” konusunu çocuğun el becerisinin gelişmesine katkı sağlaması için uyguluyor musunuz? () () () ()
48. “Serbest çalışmalar” konusunu çocuğun el becerisinin gelişmesine katkı sağlaması için uyguluyor musunuz? () () () ()
49. “Su kağıdı çalışmaları”nın çocuğun el becerisinin gelişimine katkısı ne kadardır? () () () ()
50. “Kola kağıdı çalışması”nın çocuğun el becerisinin gelişimine katkısı ne kadardır? () () () ()
51. “Serbest çalışmalar” konusu ne kadar amaca yönelik uygulanabilmektedir? () () () ()
52. “İki boyutlu çalışmalar” konusunu çocuğun el becerisinin gelişmesine katkı sağlaması için uyguluyor musunuz? () () () ()
53. “Resim çalışmalarının” çocuğun el becerisinin gelişimine katkısı ne kadardır? () () () ()
54. “Kolaj çalışması”nın çocuğun el becerisinin gelişimine katkısı ne kadardır? () () () ()
55. “İki boyutlu çalışmalar” konusu ne kadar amacına yönelik uygulanabilmektedir? () () () ()
56. “Vitray çalışmaları”nı çocuğun el becerisinin gelişmesine katkı sağlaması için uyguluyor musunuz? () () () ()
57. “Boyama vitray” çalışmasının çocuğun el becerisinin gelişimine katkısı ne kadardır? () () () ()
58. “Kağıt vitray” konusunun çocuğun el becerisinin gelişimine katkısı ne kadardır? () () () ()
59. “Vitray çalışmaları” konusu ne kadar amacına yönelik uygulanabilmektedir? () () () ()

60. “Artık malzemeler” konusunu çocuğun el becerisinin gelişimine katkı sağlaması için uyguluyor musunuz? () () () ()
61. “Artık malzemeleri tanıma”nın çocuğun el becerisinin gelişimine katkısı ne kadardır? () () () ()
62. “Artık malzemelerle çalışmalar” yapmanın çocuğun el becerisinin gelişimine katkısı ne kadardır? () () () ()
63. “Artık malzemeler” konusu ne kadar amacına yönelik uygulanabilmektedir? () () () ()
64. Resim-iş dersi programı içerisinde yer alan tüm konuların uygulanması çocuğun el becerisinin gelişmesine katkıda bulunuyor mu? () () () ()
65. Resim-iş dersi programının uygulanması ile ilgili ne kadar zorlukla karşılaşıyorsunuz? () () () ()
66. Resim-iş dersi programı uygulanması ile ilgili düşünce ve önerileriniz nelerdir?

**EK. B. İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ'NE BAĞLI ANKET
UYGULANACAK OKULLAR**

1. Eskişehir Rehberlik Araştırma Merkezi
2. Avukat Lütfi Ergökmen İlköğretim Okulu
3. Alparslan İlköğretim Okulu
4. Barbaros İlköğretim Okulu
5. Çamlıca Ticaret Odası İlköğretim Okulu
6. Dumlupınar İlköğretim Okulu
7. Gazi İlköğretim Okulu
8. Halil Yasin İlköğretim Okulu
9. Hava İkmal İlköğretim Okulu
10. İbrahim Karaoğlanoğlu İlköğretim Okulu
11. İsmet Paşa İlköğretim Okulu
12. Murat Atılğan İlköğretim Okulu
13. Şeker İlköğretim Okulu
14. Turan İlköğretim Okulu
15. Uluönder Eğitim Uygulama Okulu
16. Ziya Gökalp İlköğretim Okulu

**ESKİŞEHİR SOSYAL HİZMETLER MÜDÜRLÜĞÜ'NE BAĞLI
ANKET UYGULANACAK OKULLAR**

1. GÖRSEM
2. Özel Sevgi Eğitim Merkezi
3. Özel Can Zihinsel Engelliler Eğitim Merkezi
4. Özel Eylül Eğitim Merkezi

EK. C. ANKET FORMU KLAVUZU

Sayın öğretmen,

Eskişehir Halil Yasin İ.Ö.O.da Resim-İş Öğretmeni olarak çalışmaktayım. Ayrıca; Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Resim-İş Öğretmenliği Programında yüksek lisans öğrencisi olarak öğrenimimi sürdürmekteyim. Sizin cevaplayacağınız bu Anket Formu yüksek lisans tezimiz verilerini oluşturacağı için önem taşımaktadır.

İlköğretim okulu zihin engelli çocukların el becerilerinin gelişmesine resim-iş dersinin katkısı ile ilgili öğretmen görüşlerini belirlemeye çalışan bu anket formu üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kişisel bilgiler; ikinci bölümde resim-iş dersi uygulama ve resim-iş eğitim ortamı ile ilgili öğretmen görüşleri; üçüncü bölümde resim-iş dersi programının uygulanması ile ilgili öğretmen görüşlerini almaya yönelik sorular yer almaktadır.

Anket formu ile elde edilecek bilgilerden sadece bilimsel amaçlı bir çalışmada yararlanılacak, bilgiler başka bir amaçla kullanılmayacaktır. Vereceğiniz doğru ve samimi yanıtlar, araştırmanın geçerlilik ve güvenilirliğinin yüksek olmasını sağlayacaktır. Yanıtlamada, verilen seçeneklerden uygun gördüğünüz yanındaki parantez içine çarpı işareti (X) koyunuz, lütfen.

Katıldığınız için teşekkür eder, çalışmalarınızda başarılar dilerim.

EK. D. T.C. ESKİŞEHİR VALİLİĞİ MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ
ANKET İZİN BELGESİ ÖRNEĞİ

T.C.
ESKİŞEHİR VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü

SAYI : B. 08.4.MEM.4.26.00.02.000/

KONU : Anket uygulaması

VALİLİK MAKAMINA

İlimiz Anadolu Üniversitesinden alınan ekli yazılarda, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Programında öğrenim gören aşağıda adı yazılı öğrencilerin yüksek lisans tezi ile ilgili, isimleri karşısında konusu belirtilen, anketin belirtilen okullarda uygulamaları için izin istenilmektedir.

Aşağıda belirtilen anketlerin aşağıda isimleri karşısında belirtilen okul öğretmenlerine uygulanması, anket sonucunda müdürlüğümüze bilgi verilmek kaydıyla uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Mithat ÖZDEMİR
Milli Eğitim Müdürü

OLUR

...../05/2002

M. Yaşar ÖZGÜL
Vali. a.
Vali Yardımcısı

Öğrencinin adı soyadı :	Anketin konusu	:	Uygulanacak okullar:
Hülya IŞIK	Zihinsel Engelli Çocukların El Becerilerinin Geliştirilmesine Resim-İş Dersinin Katkısı	:	ekli listede belirtilen 16 okul müdürlüğünde

**EK. E. T.C. ESKİŞEHİR VALİLİĞİNİN ANADOLU ÜNİVERSİTESİNE
YAZDIĞI DİLEKÇE ÖRNEĞİ**

T.C.

ESKİŞEHİR VALİLİĞİ

Milli Eğitim Müdürlüğü

SAYI : B. 08.4.MEM.4.26.00.02.000/(955)

KONU : Anket uygulama izni.

ANADOLU ÜNİVERSİTESİNE

İLGİ: 17/05/2002 gün ve 400-2057 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Yüksek Lisans öğrencisi Hülya İŐIK'ın “Zihin Engelli Çocukların El Becerilerinin Geliştirilmesine Resim-İŞ Dersinin Katkısı” konulu anketi ekli listede isimleri belirtilen müdürlüğümüze bağlı 16 İlköğretim okulu öğretmenlerine uygulaması ile ilgili valilik makamından alınan onay ekte gönderilmiŐtir.

Bilgilerinize rica ederim.

M. Yaşar ÖZGÜL

Vali a.

Vali Yardımcısı

KAYNAKÇA

- Ankara Rehberlik ve Araştırma Merkezi. **Problem Çocuklar**. İstanbul: Karaca Ofset - Haşmet Matbaası, 1974.
- Berklin, C.T. **Problemlili Çocuklar ve Problem Sebepleri**. Ankara: TİSA Matbaacılık, 1972.
- Bilir, Ş., Güven, N. "3 Ay 6 Yaş Arasındaki Down Sendromlu Çocukların Fiziksel Gelişim Parametrelerinin İncelenmesi", **Sağlık Dergisi**. Cilt: 55, Sayı: 7-9, 1981.
- Burst, Judy. **An Art Activity Guide for Teachers of Severely Handicapped**. The United States of America: indiana: Arts Unlimiting, 1605 East 86 th st., indianapolis, in 46240, 1983.
- Çağlar, Doğan. **Uyumsuz Çocuklar ve Eğitimi**. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, No: 45, A.Ü. Matbaası, 1974.
- . **Geri Zekalı Çocuklar ve Eğitimi**. A.Ü. Eğitim Fakültesi Yayınları, Ankara, 1974.
- . "Ayrıcalıklı Çocukların Özel Eğitim Sorunları", **Eğitim Fakültesi Dergisi**. Cilt: 6, Sayı: 14, Ankara, 1975.
- Çaplı, O. **Geri Zekalı Çocuklar**. Ankara: M.E.B. Eğitim Bölümü, 1961.
- Di Leo, Joseph H. **Young Children and Their Drawings**. New York: Brunner / Mazel Publishers, 1970.
- Dutoğlu, D. **Zeka ve Geri Zekalılık Nedir?** Ankara: Ayyıldız Matbaası, 1967.
- Enç, Mithat, D. Çağlar ve Y. Özsoy. **Özel Eğitime Giriş**. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, 1981.
- Eripek, Süleyman. **Özel Eğitim: Ünite 4: Zihin Engelliler**. 1. Basım, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fak. Yay., Kasım 1998.

- . **Zihinsel Engelli Çocuklar.** 2. Basım, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Fak. Yay., 1996.
- Gençaydın, Zafer ve Editör Süleyman Eripek. **Sanat Eğitimi: Resim-İş Lisans Tamamlama.** Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fak. Yay., 1993.
- Hallahan, Daniel P. ve James M. Kauffman. **Exceptional Children Introduction to Special Education.** 4. Basım, The United States of America: Prentice Hall International, Inc, 1988.
- Karasar, Niyazi. **Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, İlkeler, Teknikler.** 7. Basım, Ankara: 3A Araştırma Eğitim Danışmanlık LTD, 1995.
- Karatepe, Hasan. **Zeka Özürlü Çocuklar.** Ankara: Karatepe Yayınları, 1986.
- Kehnemuyi, Zerrin. **Çocuğun Resim Eğitimi.**
- Kelchner, Thomas A. **Art for the Mentally Retarded: Methodology and Technipues for a Broad Based Approach.** The United States of America: Pennsylvania: Ulusal Sanat Eğitim Derneğinin Yıllık Konferansından Sunu. Atlanta, G.A., 20-24 Mayıs 1991.
- Koçaner, Sevgi. “Sanat Eğitimi: Özürlü Çocuk ve Gelişimsel Amaçlar 1”, Ankara: SHÇEK Saray Rehabilitasyon: Üç Aylık Bilim Dergisi. Sayı: 2, Nisan-Haziran 1999.
- Milli Eğitim Bakanlığı, **İlköğretim Okulu Ortadüzeyde Öğrenme Yetersizliği (Eğitilebilir) Olan Çocuklar Eğitim Programı.**
- Okuturlar, Mehmet. **Özel Eğitim.** İstanbul: As Matbaası, 1968.
- Özçelik, T. **Özel Eğitim Alanı ve Özürlü Olma Durumu.** Ankara: Fon Matbaası, 1987.
- Özsoy, Yahya, Özyürek, Mehmet, Eripek, Süleyman. **Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar “Özel Eğitime Giriş”.** Karatepe Yayınları, 1989.

- Salderay, Bülent. “Zihinsel Engelli Bireylerle Çalışan Özel Eğitim Öğretmenlerinin Plastik Sanatlarla İlgili Görüşleri”, **Yüksek Lisans Tezi**. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eylül 2001.
- Sözen, Metin ve Uğur, Tanyeli. **Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü: Resim, Heykel, Mimarlık, Geleneksel Türk Sanatları, Uygulamalı Sanatlar ve Genel Sanat Kavramları**. 4. Basım, İstanbul: Remzi Kitabevi, 1996.
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Yay. Okul Gelişim Modeli - Planlı Okul Gelişimi. Ankara, 2002.
- Varış, Fatma. **Eğitim Bilimleri: Eğitim Bilimine Giriş**. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fak. Yay., Kasım 1987.